

Bölgecilik Uygulamaları Olarak Özerklik Modelleri ve Federalizm: Avrupa Anayasaları Odaklı Normatif Bir Çalışma

Models of Autonomy and Federalism as Practices of Regionalism: A Normative Study with a Focus on European Constitutions

Hakan Kolçak

Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi,
Hukuk Fakültesi, Anayasa Hukuku
Anabilim Dalı, Rize, Türkiye,
hakan.kolcak@erdogan.edu.tr,
ror.org/0468j1635

Geliş Tarihi/Received: 28.07.2025
Kabul Tarihi/Accepted: 04.11.2025
Yayımlanma Tarihi/ Available Online:
11.12.2025

Öz: Özerklik modelleri ve federalizm türleri bağlamındaki uygulama çeşitliliği, öğretilerde kapsamlı bir şekilde irdelenmemektedir. Bölgecilik uygulamalarının çeşitliliği yönünden ise literatürde genel bir ihmal gözlemlenmektedir. Bahse konu ihmalin bertarafı sürecine katkı sunma amacıyla hazırlanan bu çalışmada, 20 Avrupa devletindeki bölgecilik örnekleri incelenmekte ve bölgecilik uygulamalarının gerek özerklik modelleri gerek federalizm ile bağdaşma düzeyi araştırılmaktadır. Normatif yöntemin işlevsel kılındığı bu çalışmada, bireysel özerkliğin bağdaştığı herhangi bir bölgecilik uygulamasının bulunmadığı ileri sürülmektedir. Bir başka özerklik modeli olan fonksiyonel özerklik ise fonksiyonel bölgecilikle bağdaşır vaziyettedir. Özerkliğin diğer modellerinden olan kültürel ve idari özerklik modellerinin bölge temelli uygulamaları ile idari bölgecilik arasındaki uyum da çalışmamızda belirtilmektedir. Paralel yöndeki uyum, siyasi özerklik modelleri ve bölge temelli federalizm uygulamaları olan birleşmecî ve yetki devredici federalizm ile siyasi bölgecilik arasında gözlemlenmektedir. Bu noktada önemle belirtmek gerekir ki, siyasi özerklik modelleri ile bölge temelli federalizm türlerinde gözlemlenen siyasi bölgeciliğin niteliği anlamlı derecede farklıdır. Siyasi özerklik modelleriyle işlevsel kılınan siyasi bölgecilik uygulamaları öz yönetim odaklıyken, birleşmecî ve yetki devredici federalizm vasıtasıyla şekillendirilen siyasi bölgecilik uygulamaları, hem öz yönetim hem de birlikte yönetim odaklıdır. Siyasi özerklik temelli siyasi bölgecilik ve federalizm temelli siyasi bölgecilik arasında yetki paylaşımının anayasal niteliği ve (a)simetrikliği açısından da farklılıklar bulunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Fonksiyonel Bölgecilik, İdari Bölgecilik, Siyasi Bölgecilik, Özerklik, Federalizm

Abstract: The diversity of practices in the context of autonomy models and types of federalism is extensively analysed in the doctrine. In terms of regionalist practices, however, a general neglect is observed in the literature. This article aims to fill the aforementioned research gap by analysing examples of regionalism in 20 European states and investigating the compatibility of regionalist practices with autonomy models and federalism. Using the normative method, this article argues that no practice of regionalism is compatible with individual autonomy. However, functional autonomy, a different model of autonomy, is compatible with functional regionalism. The article also finds out a level of compatibility between the region-based models of cultural and administrative autonomy and administrative regionalism. According to the article, there is also a clear correlation between the models of political autonomy and the practices of region-based federalism, particularly associative and devolutionist federalism, and political regionalism. It is important to note at this point that the nature of political regionalism in the models of political autonomy and region-based federalism is significantly different. While political regionalism as operationalised through the models of political autonomy focuses on self-rule, political regionalism as shaped via associative and devolutionary federalism focuses on both self- and shared-rule. Moreover, political regionalism based on political autonomy differs from political regionalism based on federalism in terms of the constitutional feature of the power-sharing system and its (a)symmetric characteristic.

Keywords: Functional Regionalism, Administrative Regionalism, Political Regionalism, Autonomy, Federalism

Extended Abstract

Some studies establish a similarity between regionalism, autonomism and federalism. Some other studies examine the relationship between the aforementioned concepts and secessionism. There are also some works analysing whether regionalism would be put into effect in unitary states. It is argued by a segment of such works that regionalism is likely to be practised in unitary states; however, this argument is not embraced by all segments. For instance, the Constitutional Court of Türkiye, in its several rulings on the closure of political parties, stipulates that it is unlikely for regionalism to be practised in unitary states.

It is indeed likely for regionalism to be practised in different ways as is the case with autonomism and federalism. Numerous studies examine the models of autonomy and federalism, finding out their similarities and differences in light of several dependent and independent variables. A similar path is neglected in terms of regionalism, i.e. there is a research gap in the literature of constitutional law. This study seeks to fill the above-mentioned research gap. It investigates the compatibility of regionalism with the models of autonomy and federalism. The study employs a normative method focussing on the European continent, where a significant number of states utilise various models of regionalism. The Constitute Project database is used to access the constitutions of the European states in English. The constitutions are the primary sources for this study, but the other legislative sources of the European states are also used. The English translations of such sources are accessed via the relevant national information systems and the OXCON (Oxford Constitutional Law), a platform of Oxford University. Many library-based sources, e.g. research articles and books, are the other secondary sources from which the article benefits in constructing the theoretical and conceptual frameworks.

According to this study, not all models of autonomy can be correlated with the practices of regionalism. For example, there is no practice of regionalism that is compatible with individual autonomy. As for the other models of autonomy – functional autonomy, cultural autonomy, administrative autonomy and political autonomy – they would be compatible with functional, administrative and political regionalism. The models of functional autonomy implemented for the Danish and Sorbian minorities in the German states of Schleswig-Holstein and Brandenburg are essentially examples of functional regionalism. The model of administrative autonomy exercised by the Corsica region of France is also an example of administrative regionalism. However, it is difficult to maintain that all models of administrative autonomy are absolutely based on administrative regionalism. In the Turkish case, the model of administrative autonomy exercised by the service-specific decentralised institutions is inconsistent with administrative regionalism since it is not region-based. A similar argument would be developed in the relationship between cultural autonomy and administrative regionalism. The models of cultural autonomy exercised by the Sami minority in Finland, Sweden and Norway are region-based and compatible with administrative regionalism. However, the Estonian model of cultural autonomy, which is nation-based rather than region-based, is incompatible with administrative regionalism.

This study argues that it is possible for unitary states to embrace functional and administrative regionalism, but not political regionalism that could be based on the models of political autonomy or federalism. The models of political autonomy exercised in such regional states as Azerbaijan, Denmark, Finland, Georgia, Italy, Moldova, Portugal, Serbia, Spain and the United Kingdom are indeed consistent with political regionalism. Similarly, the models of federalism in place in such federations as Austria, Belgium, Bosnia-Herzegovina, Germany and Russia are compatible with political regionalism. However, it is noteworthy that not all federalist practices are compatible with political regionalism. For example, corporatist federalism, which is not region-based, has no connection to political regionalism. Conversely, region-based associative and devolutionary federalism provide examples of political regionalism.

Political regionalism takes different forms in the models of political autonomy and federalism. Whilst the models of political autonomy develop regionalist practices based on self-rule, the models of federalism construct regionalist practices based on both self-rule and shared rule. Furthermore, political regionalism based on federalism requires the constitutional characterisation of the division of powers among the levels of government, whereas this is not the required case in political regionalism based on political autonomy. Another matter that can be noted in the context of the division of competences is the manner in which it is carried out. Symmetrical sharing is common in federalism-based political regionalism while asymmetrical sharing is prevalent in political autonomy-based regionalism.

This study has analysed the compatibilities and incompatibilities between regionalism and the models of autonomy and federalism, using several European examples. Future research projects focusing on this research topic would examine different examples from other continents, scrutinising such compatibilities and incompatibilities in relation to the relevant variables. Such projects would make original contributions to the literature concerned, both strengthening the current findings and diversifying the models of regionalism.

Giriş

Bölgecilik, özerklik ve federalizm arasında benzerlik ilişkisi kuran eserler öğretide yer almaktadır¹. Mevzubahis uygulamalar ile ayrılıkçılık (*secessionism*) arasındaki bağlantıyı irdeleyen çalışmalar da bulunmaktadır². Benzeri yöndeki bağlantı, devletlerin siyasi teşkilat yapıları yönünden de öğretideki bazı eserlerde kurularak bölgeciliğin üniter devlette uygulanma ihtimali irdelenmektedir. Bu minvaldeki eserlerden bazıları, bölgeciliğin üniter devlette benimsenebileceğini ileri sürmektedir³. Ancak bu görüş tüm kesimlerce benimsenmemektedir. Nitekim Anayasa Mahkemesi (AYM), bölgeciliğin üniter devlette tatbik edilemeyeceği yönündeki kanaatini, bazı siyasi parti kapatma davalarında belirtmiştir⁴.

Özerklik ve federalizm uygulamalarında olduğu gibi bölgecilik bağlamında da uygulama çeşitliliği esas itibarla mümkündür. Özerklik modellerinin ve federalizm uygulamalarının çeşitliliği, öğretideki birçok eserde değerlendirilmekte; bahse konu çeşitler arasındaki benzerlik ve farklılıklar, devlet şekli, siyasi

¹ Söz konusu eserlerden bazıları için bkz. Tanja A. Börzel, "From Competitive Regionalism to Cooperative Federalism: The Europeanization of the Spanish State of the Autonomies", *Publius: The Journal of Federalism* 30/2 (2000), 17-42; Stefan Wolff, "Complex Power-sharing and the Centrality of Territorial Self-governance in Contemporary Conflict Settlements", *Ethnopolitics* 8/1 (2009), 27-45; Markku Suksi, *Sub-state Governance through Territorial Autonomy: A Comparative Study in Constitutional Law of Powers, Procedures and Institutions* (New York: Springer, 2011), 81-139; Jaime Lluch, "Autonomism and Federalism", *Publius: The Journal of Federalism* 42/1 (2012), 134-161; Eve Hepburn – Klaus Detterbeck, "Federalism, Regionalism and the Dynamics of Party Politics", *Routledge Handbook of Regionalism and Federalism*, ed. John Loughlin vd. (New York: Routledge, 2013), 76-92.

² Mevzubahis çalışmalardan bazıları için bkz. Will Kymlicka, "Federalism and Secession: At Home and Abroad", *Canadian Journal of Law & Jurisprudence* 13/2 (2000), 207-224; Lawrence Anderson, "Exploring the Paradox of Autonomy: Federalism and Secession in North America", *Regional & Federal Studies* 14/1 (2004), 89-112; Lawrence Anderson, "Federalism and Secessionism: Institutional Influences on Nationalist Politics in Québec", *Nationalism and Ethnic Politics* 13/2 (2007), 187-211; Jan Erk – Lawrence Anderson, "The Paradox of Federalism: Does Self-rule Accommodate or Exacerbate Ethnic Divisions?", *Regional & Federal Studies* 19/2 (2009), 191-202; Jason P. Sorens, "Secession Risk and Fiscal Federalism", *Publius: The Journal of Federalism* 46/1 (2016), 25-50; Ferran Requejo, "Plurinational Democracies, Federalism and Secession: A Political Theory Approach", *Revista Catalana de Dret Públic* 54 (2017), 62-80; Brais Álvarez Pereira vd., "Waving Goodbye? The Determinants of Autonomism and Secessionism in Western Europe", *Regional Studies* 52/2 (2018), 197-211; Christophe Parent, "Federalism(s) and Secession: From Constitutional Theory to Practice", *Federalism and Secession*, ed. Jorge Cagiao y Conde – Alain-G. Gagnon (Berlin: Peter Lang, 2021), 21-62.

³ Bu görüşlerden bazıları için bkz. Rudie Hulst, "Regional Governance in Unitary States: Lessons from the Netherlands in Comparative Perspective", *Local Government Studies* 31/1 (2005), 99-120; Gyula Horváth, "Regionalism in a Unitary State: The Case of Hungary", *Europe, Regions and European Regionalism*, ed. Roger Scully ve Richard Wyn Jones (New York: Palgrave Macmillan, 2010), 184-202; Grzegorz Gorzelak – Anna Tucholska, "The Regions of Poland", *Europe, Regions and European Regionalism*, ed. Roger Scully – Richard Wyn Jones (New York: Palgrave Macmillan, 2010), 203-220; Lisa Hörnström, "Strong Regions within the Unitary State: The Nordic Experience of Regionalization", *Regional & Federal Studies* 23/4 (2013), 427-443.

⁴ AYM, K. 1991/1 (16 Temmuz 1991); AYM, K. 1993/1 (14 Temmuz 1993); AYM, K. 1993/2 (23 Kasım 1993); AYM, K. 1993/3 (30 Kasım 1993); AYM, K. 1994/2 (16 Haziran 1994); AYM, K. 1995/1 (19 Temmuz 1995); AYM, K. 1999/1 (26 Şubat 1999); AYM, K.2003/1 (13 Mart 2003); AYM, K. 2008/1 (29 Ocak 2008); AYM, K. 2009/4 (11 Aralık 2009).

teşkilat yapısı ve benzeri pek çok bağımlı ve bağımsız değişken dairesinde analiz edilmektedir⁵. Paralel yöndeki çeşitlilik, bölgelilik bağlamında ihmal edilerek sınırlı düzeyde kalmakta,⁶ bölgeliliği irdeleyen çalışmalar, genel itibarla uygulama çeşitliliğini mukayeseli değerlendirmeler vasıtasıyla hesaba katmaksızın odaklanılan ülke bazlı yahut kuramsal açıdan incelemektedir⁷.

Bölgelilik uygulamalarının, özerklik modelleri ve federalizm türleriyle bağdaşıklığının araştırıldığı bu eser ile öğretilerdeki ihmalin giderimine katkı sunulması amaçlanmaktadır. Normatif yöntemin işlevsel kılındığı bu çalışmada, bölgelilik uygulamalarının yoğun olduğu Avrupa kıtasına odaklanılmış ve Avrupa devletlerinden oluşan örneklem kümesi çerçevesinde analiz yapılmıştır⁸. Araştırma kapsamında birincil kaynak olarak istifade edilen devlet anayasalarının İngilizce çevirilerine erişim için *Constitute Project* veri tabanından yararlanılmıştır⁹. Örneklem kümesindeki Avrupa devletlerinin diğer mevzuat kaynaklarının İngilizce çevirilerine ise ulusal mevzuat bilgi sistemleri ve Oxford Üniversitesi himayesindeki OXCON (*Oxford Constitutional Law*) platformu marifetiyle erişim sağlanmıştır¹⁰. Özerklik modelleri ile bölgelilik ve federalizm uygulamalarının kuramsal ve kavramsal çerçevesi için araştırma makaleleri ve monografiler gibi kütüphane temelli kaynaklardan da bu çalışmada istifade edilmiştir.

Bu çalışma iki temel kısımdan oluşmaktadır. İlk kısımda bölgelilik uygulamaları – fonksiyonel bölgelilik, idari bölgelilik ve siyasi bölgelilik – ile özerklik modellerinin (fonksiyonel özerklik, idari özerklik, kültürel özerklik ve siyasi özerklik) bağdaşıklığı değerlendirilmektedir. İkinci kısımda ise siyasi bölgelilik uygulaması olarak siyasi özerkliğin, aynı bölgelilik türünün diğer uygulamaları olan federalizm çeşitlerinden (birleşmecî federalizm ve yetki devredici federalizm) farklarına ilişkin analizler sunulmaktadır.

⁵ Bahse konu yöndeki çalışma örnekleri için bkz. Michael Burgess, “The Penumbra of Federalism: A Conceptual Reappraisal of Federalism, Federation, Confederation and Federal Political Systems”, *Routledge Handbook of Regionalism and Federalism*, ed. John Loughlin vd. (New York: Routledge, 2013), 45-60; Ronald L. Watts, “Typologies of Federalism”, *Routledge Handbook of Regionalism and Federalism*, ed. John Loughlin vd. (New York: Routledge, 2013), 19-33; Yüksel Metin – Burak Erece, “Bölge Devlet ve Federal Devlet Mukayesesi: İspanya ve Federal Almanya Örneği”, *Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi* 7 (2016), 687-720; Tülin Çağdaş, “Federal ve Üniter Devletlerin Yerinden Yönetim Birimlerinin Benzerlik ve Farklılıkları Açısından İncelenmesi”, *İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 6/1 (2019), 161-179.

⁶ Mevzubahis çalışmalardan bazıları için bkz. Philippe de Lombaerde vd., “The Problem of Comparison in Comparative Regionalism”, *Review of International Studies* 36/3 (2010), 731-753; Fredrick Söderbaum, “Old, New, and Comparative Regionalism: The History and Scholarly Development of the Field”, *The Oxford Handbook of Comparative Regionalism*, ed. Tanja A. Börzel – Thomas Risse (Oxford: Oxford University Press, 2016), 16-38; Tanja A. Börzel – Thomas Risse, “Three Cheers for Comparative Regionalism”, *The Oxford Handbook of Comparative Regionalism*, ed. Tanja A. Börzel – Thomas Risse (Oxford: Oxford University Press, 2016), 621-648.

⁷ Söz konusu eserlerden bazıları için bkz. John Agnew, “The ‘New Regionalism’ and the Politics of the Regional Question”, *Routledge Handbook of Regionalism and Federalism*, ed. John Loughlin vd. (New York: Routledge, 2013), 130-139; Tanja A. Börzel, “Theorizing Regionalism: Cooperation, Integration, and Governance”, *The Oxford Handbook of Comparative Regionalism*, ed. Tanja A. Börzel – Thomas Risse (Oxford: Oxford University Press, 2016), 41-63; Thomas Risse, “The Diffusion of Regionalism”, *The Oxford Handbook of Comparative Regionalism*, ed. Tanja A. Börzel – Thomas Risse (Oxford: Oxford University Press, 2016), 87-108.

⁸ Anayasa hukuku bağlamında kullanılabilir iki temel yöntem bulunmaktadır. Bu yöntemlerden ilki olan hukuk dogmatikliği vasıtasıyla anayasa hukukuna has bir mesele, sadece bir devlet anayasası ve bu anayasa vasıtasıyla kurulan anayasal düzen odaklı şekilde özel ve somut olarak araştırılır. Aynı konu, normatif yöntemle araştırıldığında ise çeşitli anayasalar hesaba katılarak genel ve soyut biçimde analiz edilir. Hukuk dogmatikliği ve normatif yöntemler ile anayasa hukukuna özgülenebilecek diğer metodolojik değerlendirmeler için bkz. Vicki Jackson, “Comparative Constitutional Law: Methodologies”, *The Oxford Handbook of Comparative Constitutional Law*, ed. Michel Rosenfeld – Andrés Sajó (Oxford: Oxford University Press, 2012), 54-74; Günter Frankenberg, *Comparative Constitutional Studies: Between Magic and Deceit* (Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2018), 67-111; Ran Hirschl, “Comparative Methodologies”, *The Cambridge Companion to Comparative Constitutional Law*, ed. Roger Masterman – Robert Schütze (Cambridge: Cambridge University Press, 2019), 11-39; Niels Petersen – Konstantin Chatziathanasiou, “Empirical Research in Comparative Constitutional Law: The Cool Kid on the Block or All Smoke and Mirrors?”, *International Journal of Constitutional Law* 19/5 (2021), 1810-1834.

⁹ *Constitute Project* veri tabanı, Karşılaştırmalı Anayasalar Projesi (*Comparative Constitutions Project*) himayesinde, Teksas ve Şikago Üniversitelerinin destekleriyle oluşturulan ve küresel bazda saygınlığı bulunan veri tabanlarından. Karşılaştırmalı Anayasalar Projesi hakkında daha fazla bilgi için bkz. <https://comparativeconstitutionsproject.org/> (Erişim 14 Haziran 2025). *Constitute Project* veri tabanına erişim için bkz. <https://www.constituteproject.org/> (Erişim 14 Haziran 2025).

¹⁰ OXCON platformuna erişim için bkz. <https://oxcon.ouplaw.com/> (Erişim 14 Haziran 2025).

I. Bölgecilik ve Özerklik

Özerklik, anayasa hukuku bakımından yeknesak görünüm sergilememekte; beş temel model vasıtasıyla uygulanabilmektedir. Söz konusu modeller şunlardır: bireysel özerklik, kültürel özerklik, fonksiyonel özerklik, idari özerklik ve siyasi özerklik¹¹. Bireysel özerklik, çeşitli temel hakların kullanımını bireye garanti eden özerklik türüdür¹². Bu özerklik biçiminin en somut yansıması, Kişisel ve Siyasal Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme'nin 27. maddesinde kendisini göstermektedir¹³. Mezkûr madde; etnik, dinî veya dilsel azınlıklara mensup bireyin, kendi tercihi doğrultusunda gerek ilgili azınlık topluluğun diğer mensuplarıyla bireysel olarak gerek topluluk mensuplarının tümüyle kolektif olarak kültürel haklarını kullanmasını garanti altına almaktadır¹⁴. Söz konusu hakların kullanımını tamamen bireyin tercihine bırakılmaktadır. Bireysel özerklik, bu hakların kullanımını sağlamak ya da teşvik etmek için herhangi bir teşkilatlanmayı gerekli kılmaz¹⁵. Mevzubahis teşkilatlanma, kültürel özerklik dairesinde çeşitli sınırlılıklarla birlikte oluşturulabilmektedir.¹⁶ Kültürel özerklik, anayasa ve ulusal mevzuatta yer alan diğer kaynaklar mucibince tanınan kültürel hakların kullanımını, korunmasını ve geliştirilmesini sağlamak üzere istişari nitelikte kararlar alarak politika yapıcılara sunma görev ve yetkisini haiz kongre, kurul veya meclis gibi kolektif yapıların oluşturulmasına imkân sağlamaktadır¹⁷.

Fonksiyonel özerklik, müstakil bir veya birkaç kamu hizmetinin yürütümü ya da devlet politikasının gerçekleştirilmesi üzerine dar kapsamlı teşkilatlanmayı sağlar¹⁸. Söz konusu özerklik modelini, idari özerkliğin zayıf dereceli türü olarak değerlendiren görüşler de öğretilerde vardır¹⁹. Ancak idari özerklikten istifade eden özerk teşkilatın karar organları, halk tarafından doğrudan seçilerek belirlenirken, aynı yöndeki usul, fonksiyonel özerklik dairesinde kural olarak yoktur²⁰. Fonksiyonel özerkliğin uzantısı olarak mülki manada bölgesel veya yerel ölçekte teşkilatlanma uygulamaları son derece sınırlıyken, belirtilen bağlamdaki teşkilatlanma, idari özerklik uygulamasında oldukça yaygındır²¹. İdari özerklikten istifade eden teşkilatın karar organlarının, yürürlükteki kanunların uygulanmasına ilişkin olarak görev, yetki ve sorumlulukları dairesinde düzenleyici işlem yapabilmesi genel kuraldır²². Bu yöndeki yetkilendirme, fonksiyonel özerklikte istisnadır²³.

¹¹ Hans-Joachim Heintze, "On the Legal Understanding of Autonomy", *Autonomy: Applications and Implications*, ed. Markku Suksi (The Hague: Kluwer Law International, 1998), 7-32; Matti Wiberg, "Political Autonomy: Ambiguities and Clarifications", *Autonomy: Applications and Implications*, ed. Markku Suksi (The Hague: Kluwer Law International, 1998), 43-57; Michael Tkacik, "Characteristics of Forms of Autonomy", *International Journal on Minority and Group Rights* 15/2-3 (2008), 370-374.

¹² Tkacik, "Forms of Autonomy", 374.

¹³ Kişisel ve Siyasal Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme'nin orijinal metnine erişim için bkz. <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/international-covenant-civil-and-political-rights> (Erişim 14 Haziran 2025). Sözleşme metninin Türkçe versiyonu için bkz. https://inhak.adalet.gov.tr/Resimler/Dokuman/2312020093321bm_05.pdf (Erişim 14 Haziran 2025).

¹⁴ Ulrike Barten, "Article 27 ICCPR: A First Point of Reference", *The United Nations Declaration on Minorities: An Academic Account on the Occasion of its 20th Anniversary (1992-2012)*, ed. Ugo Caruso – Rainer Hofmann (Leiden: Brill, 2015), 46.

¹⁵ Bireysel özerklik hakkında daha fazla bilgi için bkz. Markku Suksi, "Personal Autonomy as Institutional Form – Focus on Europe Against the Background of Article 27 of the ICCPR", *International Journal on Minority and Group Rights* 15/2-3 (2008), 157-178.

¹⁶ Tkacik, "Forms of Autonomy", 375.

¹⁷ Kültürel özerklik hakkında daha fazla bilgi için bkz. Asbjørn Eide vd., "Cultural Autonomy: Concept, Content, History and Role in the World Order", *Autonomy: Applications and Implications*, ed. Markku Suksi (The Hague: Kluwer Law International, 1998), 251-276.

¹⁸ Tkacik, "Forms of Autonomy", 376.

¹⁹ Tkacik, "Forms of Autonomy", 376.

²⁰ Fonksiyonel özerklik hakkında kapsamlı bilgi için bkz. Markku Suksi, "Functional Autonomy: The Case of Finland with Some Notes on the Basis of International Human Rights Law and Comparisons with Other Cases", *International Journal on Minority and Group Rights* 15/2-3 (2008), 195-225.

²¹ Tkacik, "Forms of Autonomy", 381-382.

²² Tkacik, "Forms of Autonomy", 379-380.

²³ Sonja Wolf, *Functional Minority Autonomy in Germany* (Bolzano: Eurac Publication Office, 2010), 4; Tove Malloy, "Functional Non-territorial Autonomy in Denmark and Germany", *Managing Diversity through Non-territorial Autonomy: Assessing Advantages, Deficiencies, and Risks*, ed. Tove Malloy vd. (Oxford: Oxford University Press, 2015), 183-186.

İdari özerkliğin uygulandığı devlette, birden fazla yasama organı bulunmaz²⁴. Bir diğer ifadeyle, şekli anlamda kanun koyma gücü bakımından tekillik esastır. Yasama organı yönünden çoğulluk, özerklik derecesinin en ileri boyutuyla uygulandığı model olan siyasi özerlikle mümkündür²⁵. Bu model ile bölgesel veya yerel düzeyde teşkilatlandırılan ve siyasi özerkliğin tatbik edildiği mülki sınırlar içinde ikamet eden seçmenlerin iradesiyle oluşturulan yasama organı, merkezî devlet teşkilatının temel erklerinden olan teşri organdan farklı olarak anayasa ve ulusal parlamentoca kabul edilip yürürlüğe konan kanunlar dairesinde yetkilendirildiği alanlarda kanun çıkarabilmektedir²⁶. Bölgesel veya yerel ölçekli bu kanunların uygulayıcısı ise siyasi özerkliğin tatbik edildiği mülki alandaki seçmenlerin iradesiyle oluşturulan yürütme erkidir. Bir başka deyişle, siyasi özerkliğin uygulanması neticesinde sadece teşri organ yönünden çoğulluk oluşmamakta, benzeri durum yürütme organı açısından da cari kılınmaktadır²⁷.

Bölgecilik, özerklik modellerinin tümüyle bağdaşmamaktadır. Özerklik bağlamında temas edilen çeşitlilik, esas itibarla bölgecilik için de caridir. Fonksiyonel, idari ve siyasi biçimde şekillendirilebilen bölgecilik uygulamaları ile özerklik modellerinin uyumu aşağıdaki bölümlerde değerlendirilmektedir.

A. Fonksiyonel bölgecilik uygulaması olarak fonksiyonel özerklik

Fonksiyonel bölgecilik, kamu hizmetleri veya devlet politikalarının bir kısmının bölge düzeyinde teşkilatlandırılan kurum, kuruluş ve benzeri yapılar vasıtasıyla yürütülme uygulamasıdır²⁸. Bölgesel teşkilatın yasal düzenleme yapma yetkisi ya da yürürlükteki yasaların uygulanması üzerine düzenleyici işlem yapma yetkisi, fonksiyonel bölgecilik uygulamasında aranmaz²⁹. Mevzubahis bölgecilik uygulamasının ana hedefi, kamu hizmetinin veya devlet politikasının bölge bazlı yürütümünü sağlamaktır³⁰. Bölge bazlı yürütümü sağlayacak kurum, kuruluş ve diğer yapıların seçimle belirlenmesi esası da fonksiyonel bölgeciliğin gereği değildir³¹. Hatta devletin idari teşkilatının doğrudan bir unsuru olmayıp devlet otoritesi tarafından mali yönden desteklenen bölge bazlı dernekler ve diğer sivil toplum kuruluşları vasıtasıyla fonksiyonel bölgeciliğin uygulanması mümkündür³².

Siyasi teşkilatlanma yapısı yönünden bir federasyon olan Almanya'da federe devlet düzeyinde bazı azınlık toplulukları için şekillendirilen fonksiyonel özerklik modelleri, fonksiyonel bölgecilik uygulamasına örnek gösterilebilir. Alman federasyonunun bileşenlerinden olan Schleswig-Holstein federe devletinin 1949 Anayasası (m. 6 ve 13/2), Dan topluluğunun kimliğinin korunması için federe devletin pozitif yükümlülüğünü düzenlemektedir³³. Söz konusu yükümlülüğün ifası için Schleswig-Holstein Parlamentosu tarafından kabul edilip yürürlüğe konan yasalar ile bu yasalara dayanarak federe devletin mevzuatına dâhil edilen düzenleyici işlemlerin bölge bazlı uygulamasında, Danlar tarafından kurulan ve federe devletin mali açıdan desteklediği dernekler aktif rol oynamaktadır. Örneğin Güney Schleswig Okulları Derneği, federe devletin sağladığı mali destekle söz konusu bölgede Danca eğitim-öğretim faaliyetlerini yürüten anaokullarını, ilkokulları ve ortaokulları idare etmektedir³⁴. Güney

²⁴ Tkacik, "Forms of Autonomy", 381; Abdurrahman Eren, *Anayasa Hukuku Dersleri: Genel Esaslar – Türk Anayasa Hukuku* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 6. Baskı, 2024), 331.

²⁵ Ömer Anayurt, *Anayasa Hukuku: Genel Kısım – Temel İlkeler, Kavram ve Kurumlar* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 6. Baskı, 2023), 320.

²⁶ İbrahim Ö. Kaboğlu, *Anayasa Hukuku Dersleri: Genel Esaslar* (İstanbul: Legal Yayıncılık, 18. Baskı, 2024), 228-229.

²⁷ Anayurt, *Anayasa Hukuku*, 320.

²⁸ Brunetta Baldi, "Exploring Autonomism: Asymmetry and New Developments in Italian Regionalism", *Revista d'Estudis Autònoms i Federals*, 32 (2020), 17.

²⁹ Baldi, "Exploring Autonomism", 17.

³⁰ Baldi, "Exploring Autonomism", 17.

³¹ Baldi, "Exploring Autonomism", 17.

³² Fonksiyonel bölgecilik hakkında daha fazla bilgi için bkz. Jack Hayward, "From Functional Regionalism to Functional Representation in France: The Battle of Brittany", *Political Studies* 17/1 (1969), 48-75; Eleonore Kofman, "Functional Regionalism and Alternative Regional Development Programmes in Corsica", *Regional Studies* 15/3 (1981), 173-181.

³³ 1949 Schleswig-Holstein Anayasası'na erişim için bkz. <https://oxcon.ouplaw.com/display/10.1093/law:ocw/cd1277.regGroup.1/law-ocw-cd1277?prd=OXCON> (Erişim 19 Haziran 2025).

³⁴ Wolf, *Functional Minority Autonomy*, 8.

Schleswig Derneği ise ilgili bölgedeki çatı dernek olarak Dan kültürünün korunması ve geliştirilmesi için federe devlet tarafından sağlanan fon ve diğer kamu kaynaklarının idaresinden sorumludur³⁵.

Dan modelinin benzeri Almanya'daki azınlık topluluklardan bir diğeri olan Sorblar için işlevsel kılınmaktadır³⁶. 1992 Brandenburg Anayasası (m. 25/3-4), Sorb kimliğinin korunması için federe devletin pozitif yükümlülüğünü düzenlemektedir³⁷. Benzeri düzenleme, 1992 Saksonya Anayasası (m. 6) tarafından da normlaştırılmaktadır³⁸. Her iki federe devlette de not edilen anayasal yükümlülüğün gereği olarak yürürlüğe konan federe yasalar ile düzenleyici işlemlerin uygulayıcısı, Dan modelinde olduğu gibi federe devletlerin fonladığı bölge bazlı derneklerdir. Örneğin Sorb Okulları Derneği, Sorb dilinde eğitim için sağlanan federe fon ve kamu kaynaklarını yönetmektedir³⁹.

Fonksiyonel özerklik, azınlık kimliklerinin korunması için kolektif adımların atılmasını mümkün kılmaktadır. Kolektif adımların atılmasıyla kalmayıp, atılacak adımların yürüneceği yolun da inşasında kolektif anlayışı mümkün kılan özerklik modellerinden biri ise kültürel özerkliktir. Bir sonraki bölüm, idari bölgecilik uygulamalarından kültürel ve idari özerklik modellerini örnekler eşliğinde irdedeleyecektir.

B. İdari bölgecilik uygulaması olarak kültürel ve idari özerklik

İdari bölgecilik, kamu hizmetleri ile devlet politikalarından bir kısmının seçim yoluyla oluşturulan bölgesel organlar eliyle yürütülmesi uygulamasıdır⁴⁰. Bölgesel organların, idari bölgecilik ile görev, yetki ve sorumlulukları dairesinde kanunların uygulanmasını sağlamak üzere düzenleyici işlem yapabilmesi beklenir⁴¹. Bu beklentinin alternatifi olarak mevzubahis organların görevli, yetkili ve sorumlu oldukları müstakil alanlara tesir eden yasama ya da yürütme fonksiyonu bağlamındaki işlemler için tavsiyede bulunabilmesi de mümkündür⁴². Not edilenler ışığında kültürel ve idari özerklik modellerinin, idari bölgecilik uygulamasıyla bağdaştığı ileri sürülebilir.

Kültürel özerklik modellerinin bazıları bölge odaklı olmayabilir. Kültürel özerklikten yararlanan topluluğun ülkede demografik yönden dağınık bir şekilde yaşadığı ve herhangi bir bölgede yoğun nüfusu oluşturmadığı durumlarda, mevzubahis özerklik modelinin bölge bazlı uygulanması mümkün olmayıp ulusal ölçekte tatbik edilmesi söz konusudur. 1992 Eston Anayasası (m. 50) tarafından ulusal azınlıklar için güvence altına alınan kültürel özerklik modeli, ulusal ölçekte tatbik edilen kültürel özerklik modeline örnektir⁴³. Bahse konu model, Estonya Meclisi'nin (*Riigikogu*) 26 Ekim 1993 tarihinde kabul ettiği ve 28 Kasım 1993 tarihinde yürürlüğe giren Ulusal Azınlıkların Kültürel Özerkliği Hakkında Kanun hükümleri uyarınca bütün unsurlarıyla şekillendirilmektedir⁴⁴. Mezkûr yasa; Almanlar, İsveçliler, Ruslar ve Yahudiler ile ülke çapında en az 3000 kişilik grup oluşturabilecek Estonlar haricindeki toplulukların kültürel özerklikten istifade edebilmesini normlaştırmaktadır (m. 2/2). Kültürel özerkliğin yararlanıcısı olabilmek için ismen zikredilen toplulukların Estonya'nın belirli bir kısmında yoğun olarak yaşamasını normlaştırmayan, bir diğer ifadeyle kültürel özerkliğin bölge bazlı

³⁵ Wolf, *Functional Minority Autonomy*, 8.

³⁶ Sorb modeli hakkında kapsamlı bilgi için bkz. Detlev Rein, "The Sorbian People in Germany", *Managing Diversity through Non-territorial Autonomy: Assessing Advantages, Deficiencies, and Risks*, ed. Tove Malloy vd. (Oxford: Oxford University Press, 2015), 163-182.

³⁷ 1992 Brandenburg Anayasası'na erişim için bkz. <https://oxcon.ouplaw.com/display/10.1093/law:ocw/cd1025.regGroup.1/law-ocw-cd1025> (Erişim 19 Haziran 2025).

³⁸ 1992 Saksonya Anayasası'na erişim için bkz. <https://oxcon.ouplaw.com/display/10.1093/law:ocw/cd1225.regGroup.1/law-ocw-cd1225> (Erişim 19 Haziran 2025).

³⁹ Wolf, *Functional Minority Autonomy*, 8.

⁴⁰ Baldi, "Exploring Autonomism", 17.

⁴¹ Baldi, "Exploring Autonomism", 17.

⁴² Baldi, "Exploring Autonomism", 17.

⁴³ 1992 Eston Anayasası'na erişim için bkz. https://www.constituteproject.org/constitution/Estonia_2015 (Erişim 19 Haziran 2025).

⁴⁴ 1993 tarihli Kanun'a erişim için bkz. <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/504042019005/consolide#:~:text=%203.,customs%2C%20mother%20tongue%20and%20religion> (Erişim 19 Haziran 2025).

uygulanmasını zorunlu kılmayan 1993 tarihli Kanun, kimlik haklarının kullanımından azınlık kültürünün korunup geliştirilmesine kadar geniş yelpazedeki faaliyetlerin, ulusal bazda teşkilatlandırılan ve ulusal azınlık mensubu bireylerin gizli oyuyla seçilen kültürel özerklik organları – Ulusal Azınlık Konseyleri ve Ulusal Azınlık Kurulları – vasıtasıyla gerçekleştirilmesini öngörmektedir (m. 4, 5 ve 11/1)⁴⁵.

Azınlık toplulukların ülke içinde dağınık bir şekilde yaşadığı diğer örneklerde de kültürel özerkliğin Eston modelinde olduğu gibi ulusal bazda teşkilatlandırılarak uygulanması mümkündür. Azınlık toplulukların ülkenin belli bölgelerinde demografik yönden yoğun nüfusu oluşturduğu durumlarda ise kültürel özerkliğin idari bölgecilikle uyumlu bir şekilde uygulandığı örnekler bulunmaktadır. Örneğin 1999 Fin Anayasası (m. 17/3 ve 121/3) uyarınca bir yerli halk (*indigenous people*) olan Samiler için sağlanan ve 974/1995 sayılı Sami Meclisi Hakkında Kanun ile 1086/2003 sayılı Sami Dili Hakkında Kanun hükümleri dairesinde şekillendirilen kültürel özerklik modelinin, Samilerin yoğun olarak yaşadığı bölge odaklı uygulandığı gözlemlenmektedir⁴⁶. Bu bölgede yer alan her bir yerleşim biriminden seçilen 21 asıl ve 4 yedek üyeden oluşan Sami Meclisi, kültürel özerkliğin uygulandığı bölgede, eğitimden kamu yönetimine kadar geniş yelpazede Samicenin kullanımı ile Sami kültürü ve kimliğinin korunması ve geliştirilmesi için tavsiye niteliğindeki görüşlerini devlet organlarına bildirme yetkisine sahiptir⁴⁷. Yine 974/1995 sayılı Kanun ve 1086/2003 sayılı Kanun hükümleri uyarınca düzenlenen kültürel özerkliğin uygulanmasına dair yıllık raporlandırma çalışmalarının yapılarak Fin hükûmetine sunulması da Sami Meclisi'nin yetki alanındadır⁴⁸. Sami yurtlarındaki doğal kaynak kullanımı, imar planları ile çevre düzenlemelerinin yanı sıra Sami kültürü ve kimliğine tesir edebilecek her türlü teşri veya icrai eylem ve işlem bağlamında, eylem ya da işlemi gerçekleştirecek kamu otoritesinin, gerçekleşme öncesinde Sami Meclisi'ne danışma yükümlülüğü de 974/1995 sayılı Kanun'da normlaştırılmaktadır (m. 9)⁴⁹.

Samiler için benzeri minvaldeki kültürel özerklik modeli, bir diğer İskandinav ülkesi olan Norveç'te işlevseldir⁵⁰. 1814 Norveç Anayasası (m. 108) tarafından mevzubahis yerli halk için garanti edilen kültürel özerklik, 12.06.1987 tarihli ve 56 sayılı Sami Meclisi ve Samiler Hakkındaki Diğer Hukuki

⁴⁵ 1993 tarihli Kanun, m. 4, 5 ve 11.

⁴⁶ Yerli halklar, modern hayatın sağladığı ekonomik, sosyal ve teknolojik imkânlardan genel itibarla oldukça az istifade eden ve geleneksel yaşam tarzı ile konvansiyonel kimliğini koruma iradesi gösteren ilkel topluluklar (kabileler) şeklinde tanımlanabilir. Söz konusu azınlık topluluklar bağlamında detaylı bilgi için bkz. Russell L. Barsh, "Indigenous Peoples: An Emerging Object of International Law", *American Journal of International Law* 80/2 (1986), 369-385; Robert N. Clinton, "The Rights of Indigenous Peoples as Collective Group Rights", *Arizona Law Review* 32/4 (1990), 739-747; Hurst Hannum, "New Developments in Indigenous Rights", *Virginia Journal of International Law* 28/4 (1991), 649-678; Raidza Torres, "Rights of Indigenous Populations: The Emerging International Norm", *Yale Journal of International Law* 16/1 (1991), 127-175; Elsa Stamatopoulou, "Indigenous Peoples and the United Nations: Human Rights as a Developing Dynamics", *Human Rights Quarterly* 16/1 (1994), 58-81; Siegfried Wiessner, "Rights and Status of Indigenous Peoples: A Global Comparative and International Legal Analysis", *Harvard Human Rights Journal* 12/1 (1999), 57-128. 1999 Fin Anayasası'na erişim için bkz. https://www.constituteproject.org/constitution/Finland_2011 (Erişim 19 Haziran 2025). 974/1995 sayılı Kanun'a erişim için bkz. <https://finlex.fi/en/legislation/translations/1995/eng/974> (Erişim 19 Haziran 2025). 1086/2003 sayılı Kanun'a erişim için bkz. <https://www.finlex.fi/en/legislation/translations/2003/eng/1086> (Erişim 19 Haziran 2025).

⁴⁷ 974/1995 sayılı Kanun, m. 5 ve 10.

⁴⁸ 974/1995 sayılı Kanun, m. 7.

⁴⁹ Öz bir şekilde değerlendirilen Fin modeli hakkında daha fazla bilgi için bkz. Zerrin Savaşan, "Land Rights under Cultural Autonomy: The Case of Sami People", *International Journal on Minority and Group Rights* 31/1 (2023), 51-89; Rauna Kuokkanen, "The Problem of Culturalizing Indigenous Self-determination: Sámi Cultural Autonomy in Finland", *The Polar Journal* 14/1 (2024), 148-166.

⁵⁰ Norveç modeli, ilk kurulduğu dönem itibarıyla bölge bazlı kültürel özerklik hedeflemekten ziyade Eston modelinde olduğu gibi ulusal ölçekli uygulamayı gaye edinmiştir. Ancak zaman içinde yürürlüğe konan yasal düzenlemeler vasıtasıyla bölge bazlı modelin geliştirilmesi söz konusu olmuştur. Norveç modeli hakkında kapsamlı bilgi için bkz. Aaron J. Spitzer – Per Selle, "Is Nonterritorial Autonomy Wrong for Indigenous Rights? Examining the 'Territorialisation' of Sami Power in Norway", *International Journal on Minority and Group Rights* 28/3 (2021), 544-567; Eva Josefsen – Jo Saglie, "The Sámi Parliament in Norway: A 'Breaking in' Perspective", *The Polar Journal* 14/1 (2024), 109-128.

Meselelere Dair Kanun hükümlerince somutlaştırılmaktadır⁵¹. Samilerin yaşadığı tüm belediyelerden ve Sami topluluğu mensupları tarafından dört yıllığına seçilen temsilcilerden oluşan Sami Meclisi, Fin modelinde temas edilen tavsiye ve danışma başlıklarındaki yetkilerin benzerlerine sahiptir⁵². Sami Meclisi, 56 sayılı Kanun kapsamında şekillendirilen özerklik modelinin uygulanmasına ilişkin olarak düzenleyici işlem yapma yetkisini de haizdir⁵³.

Norveç modelinin benzeri, bir başka İskandinav ülkesi olan İsveç'te bulunmaktadır⁵⁴. İsveç'in anayasa bloğu içinde yer alan 28.02.1974 tarihli ve 152 sayılı Devlet Yönetimi ve Teşkilatı Hakkında Kanun (m. 2/5), Sami kimliğinin korunması ve geliştirilmesi hususunda devletin pozitif yükümlülüğünü düzenlemektedir⁵⁵. 17.12.1992 tarihli ve 1433 sayılı Sami Meclisi Hakkında Kanun, söz konusu yükümlülüğün yerine getirilmesi için Sami topluluğun kültürel özerkliğini garanti altına almaktadır⁵⁶. Kültürel özerkliğin korunması ve geliştirilmesi için kültürel faaliyetlerin düzenlenmesinden dilsel hakların kullanımının yaygınlaştırılmasına kadar birçok alanda faaliyet yürüten ve Sami seçmenlerin oyuyla oluşturulan 31 temsilcili Sami Meclisi, İsveç modeli kapsamında da Sami kültürü ve kimliğinin korunması ve geliştirilmesine ilişkin meselelerde tavsiye ve danışma başlıklarında çeşitli yetkilere sahiptir⁵⁷.

İdari bölgecilik, idari özerkliğin tatbik edilmesiyle de benimsenebilmektedir; ancak her tür idari özerklik modelinin idari bölgecilikle uyumlu olduğunu söylemek zordur. Örneğin 1982 Türk Anayasası'na (m. 123/2) göre, idarenin kuruluş esaslarından biri yerinden yönetimdir⁵⁸. Yerinden yönetim esası doğrultusunda Türk idari teşkilatında yer alan ve idari özerklikten istifade eden kuruluşların bir kısmı bölge bazlı değildir. Hizmet yönünden yerinden yönetim kuruluşları arasında sıralanan, merkezî devlet idaresinin hiyerarşik yapısı dışında örgütlenen, tüzel kişilikleri bulunan ve idari özerklikten istifade eden düzenleyici ve denetleyici kurumlar, bağımsız idari otoriteler ve benzeri yapılarla idari bölgeciliği örtüstürmek mümkün değildir⁵⁹. Bölgesellik referans alınmaksızın hizmet odaklı biçimde şekillendirilen bu modelden ziyade 1958 Fransız Anayasası'nın (m. 72) ilkesel düzlemde kabul ettiği bölge bazlı idari özerklik modeli, idari bölgecilikle uyumludur⁶⁰. Bu anayasal ilkenin ışığında yürürlüğe konan çeşitli kanunlarla birlikte bölge bazlı idari özerkliğin en yaygın bilinenlerinden biri olarak Fransız örneği şekillenmiştir. Fransız örneği bağlamında dikkat çeken ve esasen siyasi özerklik taleplerinin yoğun bir şekilde dillendirildiği Korsika'ya bakılabilir. İtalya'ya bağlı olan ve siyasi özerklikten istifade eden Sardinya adasının kuzeyinde yer alan bir ada olan Korsika'nın idari özerkliğine

⁵¹ 1814 Norveç Anayasası'na erişim için bkz. https://www.constituteproject.org/constitution/Norway_2016 (Erişim 19 Haziran 2025). 56 sayılı Kanun'a erişim için bkz. <https://www.regjeringen.no/en/dokumenter/the-sami-act-/id449701/> (Erişim 19 Haziran 2025).

⁵² 56 sayılı Kanun, m. 2.

⁵³ 56 sayılı Kanun, m. 2/1-4.

⁵⁴ İsveç modeli hakkında kapsamlı bilgi için bkz. Ulf Mörkenstam, "Indigenous Peoples and the Right to Self-determination: The Case of the Swedish Sami People", *The Canadian Journal of Native Studies* 25/2 (2005), 433-461; Ragnhild Nilsson, "The Consequences of Swedish National Law on Sámi Self-constitution: The Shift from a Relational Understanding of Who is Sámi toward a Rights-based Understanding", *Ethnopolitics* 19/3 (2020), 292-310.

⁵⁵ 152 sayılı Kanun'a erişim için bkz. https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/kungorelse-1974152-om-beslutad-ny-regeringsform_sfs-1974-152/ (Erişim 19 Haziran 2025).

⁵⁶ 1433 sayılı Kanun'a erişim için bkz. https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/sametingsslag19921433_sfs-1992-1433/ (Erişim 19 Haziran 2025).

⁵⁷ 1433 sayılı Kanun, m. 2.

⁵⁸ 1982 Türk Anayasası'na erişim için bkz. <https://www.anayasa.gov.tr/tr/mevzuat/anayasa/> (Erişim 19 Haziran 2025).

⁵⁹ İdari bölgecilikle bağdaşmayan hizmet yönünden yerinden yönetim kuruluşları hakkında detaylı bilgi için bkz. Turgut Tan, "Bağımsız İdari Otoriteler veya Düzenleyici Kurullar", *Amme İdaresi Dergisi* 35/2 (2002), 11-37; Zahid M. Sobacı, "Türk İdari Teşkilatında 'Adalar': Bağımsız İdari Otoriteler", *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 55/2 (2006), 157-180; Hasan N. Yaşar – Sena Cabioğlu Güler, "Düzenleyici ve Denetleyici Kurumların Yetkileri Kapsamında Kamu Gücü İlişkisi", *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 20/4 (2016), 63-80.

⁶⁰ 1958 Fransız Anayasası'na erişim için bkz. https://www.constituteproject.org/constitution/France_2008 (Erişim 19 Haziran 2025).

ilişkin ayrıntılı düzenlemeler, 22.01.2002 tarihli ve 2002-92 sayılı Korsika Hakkında Kanun ile yapılmaktadır⁶¹.

Korsika'da işlevsel kılınan idari özerklik modelinin temel organı, Korsikalı seçmenlerce doğrudan seçilen ve 63 temsilciden oluşan Korsika Meclisi'dir⁶². Meclis; eğitim, kültür, dil, iletişim, spor, gençlik, planlama, kalkınma, ulaşım, altyapı, tarım, turizm, çevre, su, kanalizasyon, atık yönetimi ve enerji başta olmak üzere birçok alanda Korsika ölçekli bölgesel politika geliştirip yürürlükteki kanunların uygulanması üzerine düzenleyici işlem yapabilmektedir⁶³. Bölgesel politikaların uygulanması için ayrıca Korsika Meclisi tarafından Meclis üyeleri arasından seçilen 11 üyeli İdari Konsey bulunmaktadır. İdari Konsey'in istemi üzerine veya doğrudan Korsika Meclisi, idari özerklik kapsamındaki alanlar ile Korsika'nın ekonomik, kültürel ve sosyal gelişimine temas eden yasal düzenlemeler için görüş bildirebilmektedir. Nitekim 2002-92 sayılı Kanun (m. 1), müstakil olarak Korsika'yı ilgilendiren kanun teklif ve tasarılarında Korsika Meclisi'ne danışılmasını kural olarak aramaktadır⁶⁴.

Korsika örneğinde görülebileceği üzere idari özerkliğin yetki bakımından kapsamı kültürel özerkliğin ötesine geçmektedir. Bir diğer ifadeyle, idari özerklikte sadece kimlik temelli bir yaklaşımla özerklik modeli şekillendirilmemekte, pek çok kamu hizmetine temas edecek şekilde özerk teşkilatın yetki alanı düzenlenebilmektedir. Yürürlükteki yasaların uygulanmasına ilişkin düzenleyici işlem yapma yetkisi, idari özerklikle kültürel özerkliği birbirinden ayırıcı bir unsur olarak görülmeyebilir; fakat mevzu bahis yetkinin idari özerklikte daha geniş alanda kullanıldığı aşıkârdır. Yine kanun teklif ve tasarılarında görüş bildirebilme yetkisi de özerklik derecesi olarak kültürel özerkliğin ötesine geçen idari özerkliğin ayırıcı bir niteliği olarak değerlendirilebilir. Yasama fonksiyonu kapsamındaki teşri işlemler bakımından idari özerkliğe göre daha somut adımların atılmasına cevaz veren siyasi özerklik modeli, siyasi bölgeciliğin uygulaması olarak bir sonraki bölümde incelenecektir.

C. Siyasi bölgecilik uygulaması olarak siyasi özerklik

Siyasi bölgecilik, kamu hizmetleri ile devlet politikalarından anayasal veya yasal düzlemde tespit edilen bir kısmının, seçim yoluyla oluşturulan bölgesel organlar eliyle yürütülmesi uygulamasıdır⁶⁵. Siyasi bölgecilik ile bölgesel organların düzenleyici işlem yapma yetkisinin yanı sıra şekli anlamda kanun koyma yetkisinin de işlevsel kılınması beklenmektedir⁶⁶. Nitekim siyasi bölgecilik uygulamasının tatbik edildiği durumda, yasama ve yürütme erkleri yönünden çoğulluk söz konusu olmakta, merkezî devlet otoritesi dairesinde teşri ve icrai fonksiyonları yerine getiren yasama ve yürütme erkleriyle beraber benzeri fonksiyonel işlemleri gerçekleştirebilen bölge bazlı organlar da kural olarak aranmaktadır⁶⁷.

Siyasi özerklik modelinin, siyasi bölgecilik uygulamasıyla uyumlu olduğu söylenebilir. Bu bağlamda, Avrupa'daki bölgesel devletlerde tatbik edilen siyasi özerklik modelleri, siyasi bölgecilik uygulamasının müstakil örnekleridir. Söz konusu modellerin temel özellikleri, federalizm ile siyasi özerkliğin ayırımına odaklanan bir sonraki kısımda değerlendirilecektir. Ancak bahse konu modellere, mevzu bahis modelleri inşa eden temel hukuki düzenlemeler eşliğinde bu bölümde temas edilebilir.

⁶¹ 2002-92 sayılı Kanun'a erişim için bkz. <https://www.legifrance.gouv.fr/jorf/id/JORFTEXT000000409466/> (Erişim 19 Haziran 2025).

⁶² 2002-92 sayılı Kanun, m. 1.

⁶³ 2002-92 sayılı Kanun, m. 1 ve 4-25.

⁶⁴ Korsika'da işlevsel kılınan idari özerklik modeli hakkında kapsamlı bilgi için bkz. Claudina Richards, "Devolution in France: The Corsical Problem", *European Public Law* 10/3 (2004), 481-502; Farimah Daftary, "Experimenting with Territorial Administrative Autonomy in Corsica: Exception or Pilot Region?", *International Journal on Minority and Group Rights* 15/2-3 (2008), 273-312; André Fazi, "The Multilevel Politics of Accommodation and the Non-constitutional Moment: Lessons from Corsica", *Constitutionalism and the Politics of Accommodation in Multinational Democracies*, ed. Jaime Llunch (London: Palgrave Macmillan, 2014), 132-155.

⁶⁵ Baldi, "Exploring Autonomism", 17.

⁶⁶ Şekli anlamda kanun hakkında öz bilgi için bkz. Anayurt, *Anayasa Hukuku*, 690; Zehra Odyakmaz - Ümit Kaymak, *Anayasa Hukuku* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 25. Baskı, 2021), 97.

⁶⁷ Baldi, "Exploring Autonomism", 17-18.

Siyasi özerklik, ülkenin tamamının bölgeselleştirilmesi yoluyla modelleştirilebilmektedir. İspanya, bu noktada örnek teşkil etmektedir. 1978 İspanyol Anayasası, bölge ve toplulukların öz yönetim hakkını tanımakta ve her bir bölgenin siyasi özerkliğinin temel teşkilatlanmasının İspanyol Meclisi tarafından organik kanun biçiminde onaylanan özerklik kanunlarıyla düzenlenmesini normlaştırmaktadır (m. 2 ve 147)⁶⁸. Bahse konu özerklik kanunlarından bazıları şunlardır:⁶⁹ 06.04.1981 tarihli ve 1/1981 sayılı Galiçya'nın Özerkliği Hakkında Organik Kanun,⁷⁰ 18.12.1979 tarihli ve 3/1979 sayılı Bask Ülkesi'nin Özerkliği Hakkında Organik Kanun,⁷¹ 19.07.2006 tarihli ve 6/2006 sayılı Katalonya'nın Özerkliği Hakkında Organik Kanun,⁷² 19.03.2007 tarihli ve 2/2007 sayılı Endülüs'ün Özerkliği Hakkında Organik Kanun⁷³ ve 05.11.2018 tarihli ve 1/2018 sayılı Kanarya Adaları'nın Özerkliği Hakkında Organik Kanun⁷⁴.

İtalya, ülke çapında bölgeciliği tatbik etmekle beraber siyasi özerklikten istifade eden sadece beş bölgesi bulunmaktadır. 1947 İtalyan Anayasası (m. 116) tarafından özel statüsü tanınan özerk bölgeler şunlardır:⁷⁵ Aosta Vadisi, Friuli-Venezia Giulia, Sardinya, Sicilya ve Trentino-Güney Tirol. Not edilen özerk bölgelerin siyasi özerkliğine dair düzenlemelerin İtalyan Meclisi tarafından biçimsel olarak anayasal kanunla düzenleneceği de anayasal düzlemde garanti altına alınmaktadır⁷⁶. İtalyan Meclisi için not edilen pozitif yükümlülüğün gereği olarak İtalyan mevzuatına dâhil edilen anayasal kanunlardan birkaçı şunlardır: 31.08.1972 tarihli ve 670 sayılı Trentino-Güney Tirol Özerk Bölgesi Hakkında Anayasal Kanun,⁷⁷ 26.02.1948 tarihli ve 4 sayılı Aosta Vadisi Özerk Bölgesi Hakkında Anayasal Kanun⁷⁸ ve 15.05.1948 tarihli ve 455 sayılı Sicilya Özerk Bölgesi Hakkında Anayasal Kanun⁷⁹.

Birleşik Krallık, birden fazla siyasi özerklikten istifade eden bölgesi bulunan bir diğer bölgeli devlettir. Krallığın anayasa bloğunda yer alan 1998 tarihli İskoçya Kanunu,⁸⁰ 1998 tarihli Galler'in İdaresi Kanunu⁸¹ ve 1998 tarihli Kuzey İrlanda Kanunu,⁸² sırasıyla İskoçya, Galler ve Kuzey İrlanda'nın istifade ettiği siyasi özerklik modellerini düzenlemektedir. Birden fazla özerk bölgesi olan bir başka bölgeli devlet Danimarka'dır. 1953 Danimarka Anayasası (m. 31/5, 32/5 ve 42/8), gerek Danimarka Parlamentosu'ndaki temsiliyet gerek ülkede gerçekleştirilecek halk oylamalarında geçerli esaslar yönünden Faroe Adaları ve Grönland'ın özel statüsüne temas etmektedir⁸³. Söz konusu bölgelerin siyasi özerklik temelli özel statüleri ise şu özerklik kanunlarıyla düzenlenmektedir: 23.03.1948 tarihli ve 137

⁶⁸ 1978 İspanyol Anayasası'na erişim için bkz. https://www.constituteproject.org/constitution/Spain_2011 (Erişim 19 Haziran 2025).

⁶⁹ 17 bölge ve 2 vilayetin özerklik kanunlarına erişim için bkz. https://mpt.gob.es/en/politicaterritorial/autonomica/Estatutos_Autonomia/est_autonomia.html (Erişim 19 Haziran 2025).

⁷⁰ 1/1981 sayılı Organik Kanun'a erişim için bkz. <https://boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-1981-9564> (Erişim 19 Temmuz 2025).

⁷¹ 3 /1979 sayılı Organik Kanun'a erişim için bkz. <https://boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-1979-30177> (Erişim 19 Temmuz 2025).

⁷² 6/2006 sayılı Organik Kanun'a erişim için bkz. <https://boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-2006-13087> (Erişim 19 Temmuz 2025).

⁷³ 2/2007 sayılı Organik Kanun'a erişim için bkz. <https://boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-2007-5825> (Erişim 19 Temmuz 2025).

⁷⁴ 1/2018 sayılı Organik Kanun'a erişim için bkz. <https://boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-2018-15138> (Erişim 19 Temmuz 2025).

⁷⁵ 1947 İtalyan Anayasası'na erişim için bkz. https://www.constituteproject.org/constitution/Italy_2020 (Erişim 19 Temmuz 2025).

⁷⁶ 1947 İtalyan Anayasası, m. 116/1.

⁷⁷ 670 sayılı Anayasal Kanun'a erişim için bkz. https://piudemocraziaintrentino.org/wp-content/uploads/2015/-05/statuto-taa_english-version.pdf (Erişim 19 Temmuz 2025).

⁷⁸ 4 sayılı Anayasal Kanun'a erişim için bkz. <https://oxcon.ouplaw.com/display/10.1093/law:ocw/law-ocw-cd-1004.regGroup.1/law-ocw-cd1004> (Erişim 19 Temmuz 2025).

⁷⁹ 455 sayılı Anayasal Kanun'a erişim için bkz. <https://oxcon.ouplaw.com/display/10.1093/law:ocw/law-ocw-cd1027-H1946.regGroup.1/law-ocw-cd1027-H1946?prd=OXCON> (Erişim 19 Temmuz 2025).

⁸⁰ 1998 tarihli Kanun'a erişim için bkz. <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1998/46/contents> (Erişim 20 Temmuz 2025).

⁸¹ 1998 tarihli Kanun'a erişim için bkz. <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1998/38/contents> (Erişim 20 Temmuz 2025).

⁸² 1998 tarihli Kanun'a erişim için bkz. <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1998/47/contents> (Erişim 20 Temmuz 2025).

⁸³ 1953 Danimarka Anayasası'na erişim için bkz. https://www.constituteproject.org/constitution/Denmark_19-53 (Erişim 20 Temmuz 2025).

sayılı Faroe Adaları'nın Özerkliği Hakkında Kanun⁸⁴ ve 12.06.2009 tarihli ve 473 sayılı Grönland'ın Öz Yönetimi Hakkında Kanun⁸⁵.

Portekiz, siyasi özerklikten istifade eden birden çok bölgesi bulunan bir başka bölgesel devlettir. 1976 Portekiz Anayasası (m. 6/2), Azur Adaları ve Madeira Adaları'nın siyasi özerkliğini güvence altına almaktadır⁸⁶. Söz konusu takımadaların her birinin siyasi özerkliği ise müstakil özerklik kanunlarıyla düzenlenmektedir. Bu kapsamda, Azur Adaları'nın siyasi özerkliği, 05.08.1980 tarihli ve 39 sayılı Azur Adaları'nın Özerkliği Hakkında Kanun ile düzenlenmektedir⁸⁷. Madeira Adaları'nın siyasi özerkliğini de 05.06.1991 tarihli ve 13 sayılı Madeira Adaları'nın Özerkliği Hakkında Kanun düzenlemektedir⁸⁸.

Diğer Avrupa devletlerinde de anayasal temelleri bulunan siyasi özerklik modelleri vardır. Örneğin 1995 Azerbaycan Anayasası (m. 134-141), Nahçıvan'ın siyasi özerkliğini doğrudan düzenlemektedir⁸⁹. Aland Adaları'nın özel statüsü, 1999 Fin Anayasası (m. 120) tarafından tanınmakta; mevzu bahis takımadanın siyasi özerkliği, 16.08.1991 tarihli ve 1144/1991 sayılı Aland'ın Özerkliği Hakkında Kanun ile detaylı bir şekilde düzenlenmektedir⁹⁰. Voyvodina'nın özerklik temelli özel statüsü, 2006 Sırp Anayasası'nda (m. 182/2) tanınmaktadır⁹¹. Siyasi özerkliğe ilişkin detaylar ise 22.05.2014 tarihli ve 20/2014 sayılı Özerk Voyvodina Vilayetinin Statüsü Hakkında Kanun ile düzenlenmektedir⁹².

1994 Moldova Anayasası (m. 111), Gagavuzya'nın özerkliğini anayasal düzlemde güvence altına almaktadır⁹³. Anayasal düzlemde korunan siyasi özerkliğe dair kapsamlı düzenlemeler, 23.12.1994 tarihli ve 344-XIII sayılı Gagavuzya'nın Özel Hukuki Statüsü Hakkında Kanun ile yapılmaktadır⁹⁴. Gürcistan'daki Acara bölgesinde tatbik edilen siyasi özerklik modeli de anayasal temeller üzerine yürürlüğe konan yasal düzenlemelerle şekillendirilmektedir. 1995 Gürcü Anayasası (m. 7/2), Acara Özerk Cumhuriyeti'ni tanımakta ve özerk bölgenin yetkilerinin anayasal kanunla düzenlenmesini normlaştırmaktadır⁹⁵. Bahse konu düzenlemeler, 01.07.2004 tarihli ve 305 sayılı Acara Özerk Cumhuriyeti'nin Statüsü Hakkında Anayasal Kanun ile yapılmaktadır⁹⁶.

Sırbistan, Moldova ve Gürcistan bağlamında siyasi özerkliğin işlevsel kılındığı bölge sayısının daha fazla olduğu ileri sürülebilir. Nitekim 2006 Sırp Anayasası, Kosova ve Metohiya bölgesinin özerk statüsüne yönelik hüküm barındırmaktadır (m. 182/2). 1994 Moldova Anayasası ise Transdinyester bölgesinin özerkliğine ilişkin hüküm içermektedir (m. 110/2). Abhazy'a'nın özerkliğine ilişkin benzeri yöndeki hüküm de 1995 Gürcü Anayasası'nda bulunmaktadır (m. 7/2). Bu noktada önemle belirtmek gerekir ki,

⁸⁴ 137 sayılı Kanun'a erişim için bkz. <https://www.government.fo/en/the-government/the-home-rule-act> (Erişim 25 Temmuz 2025).

⁸⁵ 473 sayılı Kanun'a erişim için bkz. <https://english.stm.dk/media/4vgewyoh/gl-selvstyrellov-uk.pdf> (Erişim 25 Temmuz 2025).

⁸⁶ 1976 Portekiz Anayasası'na erişim için bkz. https://www.constituteproject.org/constitution/Portugal_2005 (Erişim 25 Temmuz 2025).

⁸⁷ 39 sayılı Kanun'a erişim için bkz. https://www.alra.pt/documentos/estatuto_pt.pdf (Erişim 25 Temmuz 2025).

⁸⁸ 13 sayılı Kanun'a erişim için bkz. https://www.cne.pt/sites/default/files/dl/legis_eparam_2012.pdf (Erişim 25 Temmuz 2025).

⁸⁹ 1995 Azerbaycan Anayasası'na erişim için bkz. https://www.constituteproject.org/constitution/Azerbaijan_2016 (Erişim 25 Temmuz 2025).

⁹⁰ 1144/1991 sayılı Kanun'a erişim için bkz. <https://www.finlex.fi/en/legislation/translations/1991/eng/1144> (Erişim 25 Temmuz 2025).

⁹¹ 2006 Sırp Anayasası'na erişim için bkz. https://www.constituteproject.org/constitution/Serbia_2006 (Erişim 25 Temmuz 2025).

⁹² 20/2014 sayılı Kanun'a erişim için bkz. <https://www.skupstinavojvodine.gov.rs/Strana.aspx?s=statut&j=EN> (Erişim 25 Temmuz 2025).

⁹³ 1994 Moldova Anayasası'na erişim için bkz. https://www.constituteproject.org/constitution/Moldova_2016 (Erişim 25 Temmuz 2025).

⁹⁴ 344-XIII sayılı Kanun'a erişim için bkz. <https://www.mskgagauzia.md/wp-content/uploads/2020/02/Zakon-344-angl.pdf> (Erişim 25 Temmuz 2025).

⁹⁵ 1995 Gürcü Anayasası'na erişim için bkz. https://www.constituteproject.org/constitution/Georgia_2018 (Erişim 25 Temmuz 2025).

⁹⁶ 305 sayılı Anayasal Kanun'a erişim için bkz. <https://www.matsne.gov.ge/en/document/view/30442?publication=2> (Erişim 25 Temmuz 2025).

temas edilen anayasal hükümler, bu çalışmanın yayıma hazırlandığı tarih itibarıyla pratik düzlemde uygulanabilir vaziyette değildir. Kosova ve Metohiya bölgesinde 2006 Sırp Anayasası değil, 100'ün üzerinde egemen devlet tarafından tanınan Kosova Cumhuriyeti'nin 2008 Anayasası uygulanmaktadır⁹⁷. Benzeri bir şekilde, 1994 Moldova Anayasası'ndan ziyade Birleşmiş Milletler üyesi herhangi bir devlet tarafından tanınmayan Prinistrovya Cumhuriyeti'nin 1995 Anayasası Transdinyester'de uygulanmaktadır⁹⁸. Abhazy'a da ise Nauru, Nikaragua, Rusya ve Venezuela dâhil olmak üzere az sayıdaki egemen devletçe tanınan Abhazy Cumhuriyeti'nin 1994 Anayasası uygulanmaktadır⁹⁹. Not edilen fiilî durumdan dolayı Abhazy, Transdinyester ile Kosova ve Metohiya, bu çalışmanın kapsamı dışında tutulmuştur.

Kırım'ın bu çalışmanın çerçevesinin dışında tutulması da benzer temele dayanmaktadır. 1996 Ukrayna Anayasası (m. 134-139), Kırım'ın siyasi özerkliğine ilişkin kapsamlı hükümler içermektedir¹⁰⁰. Ancak bu eserin yayıma hazırlandığı tarih itibarıyla 1996 Ukrayna Anayasası'nın Kırım'da uygulanabilirliği söz konusu değildir. 2014 yılında gerçekleşen Rus ilhakı sonrasında yürürlüğe konan 21.03.2014 tarihli ve 6 sayılı Kırım Cumhuriyeti'nin Rusya Federasyonu'nun Yeni Bileşeni Olarak Kabulü Hakkındaki Federal Teşkilat Kanunu hükümleri uyarınca Kırım'da 1993 Rus Anayasası uygulanmaktadır¹⁰¹.

II. Federalizm ve Siyasi Özerklik

Yasama ve yürütme erkleri yönünden çoğulluk, federalizm uygulamaları vasıtasıyla da gerçekleştirilebilmektedir. Çoğulluğun yargı erki bakımından varlığı, siyasi özerklikte istisnai bir uygulamayken bu yöndeki uygulama federalizm kapsamında genel kuraldır¹⁰². Ancak önemle belirtmek gerekir ki, federalizme birden fazla anlam yüklenebilmektedir¹⁰³. Bu bağlamda, her tür federalizm uygulaması ile siyasi bölgecilik arasında bağ kurmak zordur. Örneğin etnik, dinî veya kültürel toplulukların demografik yönden bölgesel yoğunluk oluşturmadığı ve ülkesel bazda dağıntık görünüm sergilediği devletlerde uygulanan korporatif federalizm (*corporative federalism*) bölge temelli değildir¹⁰⁴. Birleşmeci federalizm (*associative federalism*) ve yetki devredici federalizm (*devolutionary federalism*) uygulamaları ise bölge temelli uygulanabilir hüviyetlerinden dolayı siyasi bölgecilik kapsamındadırlar ve siyasi özerklikle mukayese edilebilirler¹⁰⁵.

Birleşmeci federalizm uygulanarak inşa edilen federasyonlar; güvenlik, ekonomik ve diğer kaygıları bertaraf etmek üzere güçlü bir üst yönetim inşa etmek için dış egemenliklerinden (bağımsızlıklarından) vazgeçen devletlerin kurduğu birleşik (mürekkep) devlet türüdür¹⁰⁶. Yetki devredici federalizm ile inşa

⁹⁷ 2008 Kosova Anayasası'na erişim için bkz. https://www.constituteproject.org/constitution/Kosovo_2016 (Erişim 25 Temmuz 2025).

⁹⁸ 1995 Prinistrovya Anayasası'na erişim için bkz. <https://mid.gospmr.org/en/constitution> (Erişim 25 Temmuz 2025).

⁹⁹ 1994 Abhaz Anayasası'na erişim için bkz. <https://oxcon.ouplaw.com/display/10.1093/law:ocw/law-ocwcd1379.regGroup-1/law-ocw-cd1379?rskey=4ZUFF7&result=35&prd=OXCON&print> (Erişim 25 Temmuz 2025).

¹⁰⁰ 1996 Ukrayna Anayasası'na erişim için bkz. https://www.constituteproject.org/constitution/Ukraine_2019 (Erişim 25 Temmuz 2025).

¹⁰¹ 1993 Rus Anayasası'na erişim için bkz. https://www.constituteproject.org/constitution/Russia_2014 (Erişim 25 Temmuz 2025). 6 sayılı Federal Teşkilat Kanunu'na erişim için bkz. <https://cis-legislation.com/document.fwx?rgn=66256> (Erişim 25 Temmuz 2025).

¹⁰² Anayurt, *Anayasa Hukuku*, 356.

¹⁰³ Federalist ilke ve esaslar ışığında federalizme yüklenen çeşitli anlamlar ile konfederalizm (*confederalism*) ve çoğulculuk (*pluralism*) gibi federalizmin sıklıkla karşılaştırıldığı diğer uygulamalardan temel farklılıkları için bkz. Thomas O. Hueglin – Alan Fenna, *Comparative Federalism: A Systematic Inquiry* (Peterborough: Broadview Press, 2006), 31-54.

¹⁰⁴ Korporatif federalizm hakkında daha fazla bilgi için bkz. Kemal Gözler, *Anayasa Hukukunun Genel Esasları: Ders Kitabı* (Bursa: Ekin Yayınevi, 14. Baskı, 2022), 212-214; Ayhan Döner, *Anayasa Hukuku: Genel Esaslar* (Ankara: Yetkin Yayınları, 2023), 205.

¹⁰⁵ Birleşmeci federalizm ve yetki devredici federalizm uygulamaları, farklı modeller vasıtasıyla şekillendirilebilmektedir. Nitekim öğretilerdeki bir görüşe göre, federalizm uygulanarak sadece federasyonlar kurulmamakta, siyasi teşkilatlanma yapısı yönünden farklı devlet birlikleri ya da yapılar inşa edilebilmektedir. Bu bağlamda, Amerika Birleşik Devletleri (ABD)-Marşal Adaları, ABD-Mikronezya ve ABD-Palau arasındaki konfederal birlikleri, asimetrik federalizm uygulamasının örnekleri olarak değerlendiren görüşler bulunmaktadır. Mevzubahis görüşler için ayrıca bkz. Daniel J. Elazar, *Federalism and the Way to Peace* (Kingston: Institute of Intergovernmental Relations, 1994), 12.

¹⁰⁶ Baldi, "Exploring Autonomism", 21.

edilen federasyonlar ise demografik yönden bölgesel yoğunluk oluşturan etnik, dilsel veya kültürel toplulukların, kimlik temelli taleplerinin karşılanması ve ayrılıkçılığın ya da kurtarımcılığın (*irredentism*) önlenmesi gayesiyle üniter veya bölgesel devletten dönüştürülen birleşik devlet türüdür¹⁰⁷.

Gerek birleşmeci gerek yetki devredici federalizm ile hem öz yönetim (*self-rule*) hem de birlikte (ortak) yönetim (*shared rule*) hedeflenmektedir¹⁰⁸. Bu kapsamda, federasyon anayasaları sadece federe devletlerin öz yönetimine ilişkin düzenleme yapmakla kalmayıp federal devletin birlikte yönetimini sağlayan hükümlere yer vermektedir¹⁰⁹. Söz konusu hükümlerin en yaygınları federal parlamentolara ilişkin olanlardır. Federasyon anayasaları, genel itibarla çift kamaralı federal meclis kurmakta ve mevzu bahis meclisin bir kanadında federal halkın temsilini güvence altına alırken diğer kanadında federe devletlerin eşit ya da artık temsili amaçlanmaktadır¹¹⁰. Örneğin 1999 İsviçre Anayasası'na göre, federal devletin teşri erki olarak Federal Meclis, Ulusal Konsey ve Kantonlar Konseyi'nden oluşmaktadır (m. 148/2)¹¹¹. Ulusal Konsey, federal halk tarafından seçilen 200 milletvekilden oluşurken (m. 149), 46 temsilciden oluşan Kantonlar Konseyi'nde, İsviçre'deki federe devletler ya 1 ya da 2 vekille temsil edilmektedir (m. 150). Benzeri yöndeki hükümleri normlaştıran 1920 Avusturya Anayasası, federal parlamentonun alt kanadı olan Ulusal Konsey'in federal halkı, üst kanat olan Federal Konsey'in ise federe devletleri temsil ettiğini normlaştırmaktadır (m. 24, 26, 34 ve 35)¹¹².

Federe devletler için eşit temsili öngörmeyen 1920 Avusturya Anayasası'na göre, federe devletlerin Federal Konsey'deki temsilci sayısı 3'ten az 12'den fazla olmamak üzere nüfus esasına göre belirlenmektedir (m. 34/2). Nüfus esasını hesaba katarak federe devletlerin federal parlamentodaki temsilini düzenleyen bir diğer örnek 1949 Alman Anayasası'dır¹¹³. Almanya'nın çift kamaralı parlamentosunun alt kanadı olan *Bundestag*, federal halkı temsil ederken (m. 38), federasyon bileşenlerini temsil eden *Bundesrat*'ta, her bir federe devletten en az 3 temsilci olmak üzere nüfusu iki milyondan fazla olanlar 4, altı milyondan fazla olanlar 5 ve yedi milyondan fazla olanlar 6 temsilci ile temsil edilmektedir (m. 51/2).

Nüfus esasını kısmen dikkate alan bir başka örnek 1995 Bosna-Hersek Anayasası'dır¹¹⁴. Bosna-Hersek'in çift kamaralı parlamentosunun alt kanadı olan 42 üyeli Temsilciler Meclisi federal halkı temsil etmektedir (m. IV/2). Parlamentonun üst kanadı olan Halklar Meclisi ise iki federe devletten biri olan Bosna ve Hersek Federasyonu'ndan 5 Boşnak ve 5 Hırvat delegeler ile diğer federe devlet olan Sırp Cumhuriyeti'nden 5 Sırp delegeden oluşmaktadır (m. IV/1). Federal halk ile federe devletlerin, federal parlamentoda birlikte temsiline ilişkin benzeri düzenlemeler, 1831 Belçika Anayasası (m. 36, 42 ve 43) ve 1993 Rus Anayasası (m. 95-96) tarafından da normlaştırılmaktadır¹¹⁵.

Federalizm açısından not edilen birlikte yönetim uygulamaları, siyasi özerklikte genel kural olarak aranmamaktadır. Bu noktada önemle belirtmek gerekir ki, merkezî devlet yönetiminde çift kamaralı parlamento uygulaması, siyasi özerklik modelleri barındıran İspanya ve İtalya gibi bölgesel devletlerce de benimsenebilir. Ancak çift kamaralı parlamentonun mevcudiyeti, bu parlamentolarda özerk

¹⁰⁷ Baldi, "Exploring Autonomism", 21.

¹⁰⁸ Ronald L. Watts, *Comparing Federal Systems* (Kingston: McGill-Queen's University Press, 2. Edition, 1999), 7.

¹⁰⁹ Ronald L. Watts, "Federalism, Federal Political Systems, and Federations", *Review of Political Science* 1/1 (1998), 118.

¹¹⁰ Marta Arretche, "Federalism, Bicameralism, and Institutional Change: General Trends", *Brazilian Political Science Review* 4/2 (2010), 12; John Coakley, "The Strange Revival of Bicameralism", *The Journal of Legislative Studies* 20/4 (2014), 546.

¹¹¹ 1999 İsviçre Anayasası'na erişim için bkz. https://www.constituteproject.org/constitution/Switzerland_2014 (Erişim 25 Temmuz 2025).

¹¹² 1920 Avusturya Anayasası'na erişim için bkz. https://www.constituteproject.org/constitution/Austria_2013 (Erişim 25 Temmuz 2025).

¹¹³ 1949 Alman Anayasası'na erişim için bkz. https://www.constituteproject.org/constitution/German_Federal_Republic_2014 (Erişim 25 Temmuz 2025).

¹¹⁴ 1995 Bosna-Hersek Anayasası'na erişim için bkz. https://www.constituteproject.org/constitution/Bosnia-Herzegovina_2009 (Erişim 25 Temmuz 2025).

¹¹⁵ 1831 Belçika Anayasası'na erişim için bkz. https://www.constituteproject.org/constitution/Belgium_2014 (Erişim 25 Temmuz 2025). 1993 Rus Anayasası'na erişim için bkz. https://www.constituteproject.org/constitution/-Russia_2014 (Erişim 25 Temmuz 2025).

bölgelerin temsil edilerek merkezî devlet idaresinde birlikte yönetimin hedeflendiği manasına gelmemektedir. Nitekim 1978 İspanyol Anayasası, İspanyol Parlamentosu'nun üst kanadı olan Senato'daki senatörlerin, özerk bölge temsiliyetinden ziyade vilayet bazlı nüfus esasına göre belirlenmesini normlaştırmaktadır (m. 69). 1947 İtalyan Anayasası da İtalyan Parlamentosu'nun ikinci meclisi olan Senato'daki senatörleri, bölge bazlı nüfus esasına göre belirlemektedir (m. 57).

Federalizm ile siyasi özerkliğin birbirinden ayrımındaki en önemli unsurlardan biri yetki paylaşımında benimsenen usul odaklıdır. Federalizm uygulanarak inşa edilen bir federasyonun federe devletleri ile federal devleti arasındaki yetki paylaşımının anayasal nitelikte olma zorunluluğu bulunmaktadır¹¹⁶. Bir diğer ifadeyle, federe devletler ile federal devletin yetki paylaşımı, federasyon anayasası tarafından yapılmaktadır¹¹⁷. Ne federe devletlere ne de federal devlete, diğer devlet düzeyinin yetkilerini tek yanlı olarak zayıflatma yahut yürürlükten kaldırma kudreti veren anayasal yetki paylaşımı, nihai manada federe devletler ile federal devlet arasında herhangi bir hiyerarşik ilişkinin kurulmasına da müsaade etmemektedir¹¹⁸.

Federalizm kapsamında asli unsur olan anayasal yetki paylaşımı, bazı siyasi özerklik modelleri bakımından da tatbik edilebilmektedir. Örneğin 1995 Azerbaycan Anayasası, Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti'nin teşri ve icrai yetkilerini doğrudan düzenlemektedir (m. 137-140). 1947 İtalyan Anayasası (m. 117), 1976 Portekiz Anayasası (m. 227-228) ve 1978 İspanyol Anayasası (m. 148-150) da özerk bölgeler ile merkezî devlet otoritesi arasındaki yetki paylaşımına ilişkin hükümler barındırmaktadır. Ancak anayasal yetki paylaşımı, her siyasi özerklik modeli için asli kural değildir. Bu yönde usul barındıran modellerdeki özerk bölgeler, öğretilerde federasi (*federacy*) olarak adlandırılmaktadır¹¹⁹. Ancak her siyasi özerklik modelinin ürünü olarak federasi kurulması genel kural değildir. Nitekim anayasal yetki paylaşımından ziyade nitelikli çoğunluk kaydına tabi organik yahut teşkilat kanunlarıyla veya alelade kanunlar marifetiyle de yetki paylaşımının yapılması mümkündür. Bu usulü benimseyen bölgesel devlet örneği de oldukça fazladır. Danimarka (Faroe Adaları ve Grönland), Finlandiya (Aland Adaları), Sırbistan (Voyvodina), Moldova (Gagavuzya) ve Gürcistan (Acara), bahse konu örnekler arasındadır.

Özellikle birleşmeci federalizm uygulaması ile kurulan federasyonlardaki federe devletlerin yetkileri simetriktir¹²⁰. Ancak yetki bağlamındaki simetri, siyasi özerklikte gözlemlenmeyebilir. Nitekim bölgesel devletlerdeki özerk bölgelerin yetkileri farklılaşabilmektedir¹²¹. Bir başka deyişle, özerk bölgelerin yetkileri asimetrik görünüm sergileyebilmektedir¹²². Örneğin Danimarka'nın özerk bölgelerinden olan

¹¹⁶ Yavuz Atar, *Türk Anayasa Hukuku* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 16. Baskı, 2023), 63.

¹¹⁷ Watts, *Comparing Federal Systems*, 35; Oktay Uygun, *Federal Devlet: Temel İlkeleri, Başlıca Kurumları ve Türkiye'de Uygulanabilirliği* (İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 3. Baskı, 2007), 146-153.

¹¹⁸ Daniel J. Elazar, *Exploring Federalism* (Tuscaloosa: University of Alabama Press, 1987), 34.

¹¹⁹ Federasiler hakkında daha fazla bilgi için bkz. David A. Rezvani, "Shaping the Federacy Research Agenda", *Ethnopolitics* 6/1 (2007), 129-131; David A. Rezvani, "The Basis of Puerto Rico's Constitutional Status: Colony, Compact, or 'Federacy'?", *Political Science Quarterly* 122/1 (2007), 115-140; Alfred Stepan vd., *Crafting State-Nations: India and Other Multinational Democracies* (Baltimore: Johns Hopkins University Press, 2011), 201-256; Alfred Stepan, "A Revised Theory of Federacy and A Case Study of Civil War Termination in Aceh Indonesia", *Power Sharing in Deeply Divided Places*, ed. Joanne McEvoy – Brendan O'Leary (Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 2013), 231-252.

¹²⁰ Baldi, "Exploring Autonomism", 22; Eren, *Anayasa Hukuku*, 341.

¹²¹ Eren, *Anayasa Hukuku*, 341.

¹²² Yetki paylaşımı özelinde simetrik ve asimetrik uygulama örnekleri için bkz. John McGarry, "Asymmetry in Federations, Federacies and Unitary States", *Ethnopolitics* 6/1 (2007), 105-116; Ferran Requejo, "Decentralisation and Federal and Regional Asymmetries in Comparative Politics", *Federalism beyond Federations: Asymmetry and Processes of Resymmetrisation in Europe*, ed. Ferran Requejo – Klaus-Jürgen Nagel (Farnham: Ashgate, 2011), 1-12; Patricia Popelier – Maja Sahadžić, "Conclusion: A Country Studies-based Deliberation on Constitutional Asymmetry in Multi-tiered Multinational Systems", *Constitutional Asymmetry in Multinational Federalism: Managing Multinationalism in Multi-tiered Systems*, ed. Patricia Popelier – Maja Sahadžić (London: Palgrave Macmillan, 2019), 489-502; Maja Sahadžić, "Asymmetric vs. Symmetric Federalism: Equity vs. Equality", *Teaching Federalism: Multidimensional Approaches*, ed. John Kincaid – Wesley J. Leckrone (Cheltenham: Edward Elgar, 2023), 165-175; Maja Sahadžić – Patricia Popelier, "Constitutional Asymmetry through an Empirical Lens: A Federal Device for Diverse Systems", *Comparative Federalism A Pluralist Exploration*, ed. Félix Mathieu vd. (Cham: Springer, 2024), 45-65.

Grönland, 473 sayılı Kanun (m. 21) uyarınca ayrılma hakkına (*the right to secession*) sahiptir. Danimarka'nın bir diğer özerk bölgesi olan Faroe Adaları için siyasi özerkliğe dair temel düzenlemeleri yapan 137 sayılı Kanun veyahut siyasi özerkliğe ilişkin diğer düzenlemeleri yapan 14.05.2005 tarihli ve 80 sayılı Faroe Adalarının Dış Politikası Hakkında Kanun ile 24.06.2005 tarihli ve 578 sayılı Faroe Adaları Kamu Otoriteleri Tarafından Devralınan Yetkiler Hakkında Kanun, ayrılma hakkını tanımamaktadır¹²³.

Sonuç

Bölgecilik uygulamaları ile gerek özerklik modelleri gerek federalizm türlerinin bağdaşma düzeyi, 20 Avrupa devletindeki – Almanya, Avusturya, Azerbaycan, Belçika, Birleşik Krallık, Bosna-Hersek, Danimarka, Estonya, Finlandiya, Fransa, Gürcistan, İspanya, İsveç, İsviçre, İtalya, Moldova, Norveç, Portekiz, Rusya ve Sırbistan – örnekler hesaba katılarak bu eserde incelenmiştir. İlk etapta belirtmek gerekir ki, her tür özerklik modeli ile bölgecilik uygulamaları arasında ilişki kurulamamaktadır. Örneğin bireysel özerklikle bağdaşır bölgecilik uygulaması bulunmamaktadır. Fonksiyonel, kültürel, idari ve siyasi özerklik modellerinin ise fonksiyonel, idari ve siyasi bölgecilikle bağdaşıklığı ileri sürülebilir.

Almanya'nın Schleswig-Holstein ve Brandenburg federe devletlerinde sırasıyla Dan ve Sorb azınlıklar için işlevsel kılınan fonksiyonel özerklik modelleri, esas itibarla fonksiyonel bölgecilik uygulamalarına örnektir. Fransa'nın Korsika bölgesi için işlevsel kılınan idari özerklik modeli de idari bölgecilik uygulamasına örnek teşkil etmektedir. Ancak idari özerklik modellerinin tümünün mutlak bir biçimde idari bölgecilik mahiyeti bulunduğunu söylemek zordur. Türk örneğindeki hizmet yönünden yerinden yönetim kuruluşları için cari kılınan idari özerklik modeli, bölge temelli olmayıp idari bölgecilikle bağdaşmaz. Benzeri durum, kültürel özerklik ve idari bölgecilik arasındaki ilişkide de kurulabilir. Bir yerli halk olan Samiler için Finlandiya, İsveç ve Norveç'te ayrı ayrı tatbik edilen kültürel özerklik modelleri, bölge temelli olup idari bölgecilikle bağdaşır vaziyettedir. Ancak Estonya örneğindeki gibi bölge temelli olmayıp ulusal ölçekte tatbik edilen kültürel özerklik modelleri ile idari bölgecilik arasında bağdaşıklık bulunmamaktadır.

Fonksiyonel ve idari bölgeciliğin üniter devletlerde tatbik edilebilmesi mümkündür. Ancak siyasi özerklik modelleri veya federalizm uygulamaları vasıtasıyla şekillenen siyasi bölgecilik için benzeri önermenin ileri sürülmesi güçlü bir sav olmaz. Azerbaycan, Birleşik Krallık, Danimarka, Finlandiya, Gürcistan, İspanya, İtalya, Moldova, Portekiz ve Sırbistan gibi bölgesel devletlerde tatbik edilen siyasi özerklik modellerinin siyasi bölgecilikle uyumu bulunmaktadır. Yine Almanya, Avusturya, Belçika, Bosna-Hersek ve Rusya gibi federasyonlarda işlevsel kılınan federalizm uygulamalarının da siyasi bölgecilikle bağdaştığı söylenebilir. Bu noktada vurgulamak gerekir ki, her tür federalizm uygulamasının siyasi bölgecilikle uyumlu olduğu söylenemez. Örneğin bölge temelli olmayan korporatif federalizm uygulamalarının siyasi bölgecilikle örtüşen yönü bulunmamaktadır. Bölge temelli olan birleşmecî ve yetki devredici federalizm uygulamaları ise siyasi bölgecilik örneklerini sunmaktadır.

Siyasi bölgecilik, siyasi özerklik modelleri ile federalizm uygulamalarında yeknesak görünüm sergilememektedir. Bir diğer ifadeyle, bahse konu bölgeciliğin niteliği, siyasi özerklik modelleri ile federalizm uygulamalarında anlamlı derecede farklıdır. Örneğin siyasi özerklik modelleri, öz yönetim odaklı siyasi bölgecilik uygulamaları ihdas ederken, birleşmecî ve yetki devredici federalizm marifetiyle şekillendirilen siyasi bölgecilik uygulamaları, hem öz yönetim hem de birlikte (ortak) yönetim odaklıdır. Ek olarak, federalizm temelli siyasi bölgecilikte yönetim düzeylerinin yetki paylaşımının anayasal niteliğinin bulunması şarttır. Bu yönde bir zorunluluk, siyasi özerklik bazlı siyasi bölgecilikte yoktur. Yetki paylaşımı bağlamında ayrıca not edilebilecek bir diğer husus, paylaşımın biçimine ilişkindir.

¹²³ 80 sayılı Kanun'a erişim için bkz. <https://www.government.fo/en/foreign-relations/constitutional-status/the-foreign-policy-act> (Erişim 24 Temmuz 2025). 578 sayılı Kanun'a erişim için bkz. <https://english.stm.dk/media/rdgh-filq/fo-otl-uk.pdf> (Erişim 24 Temmuz 2025).

Federalizm temelli siyasi bölgecilikte simetrik yetki paylaşımı, siyasi özerklik bazlı siyasi bölgecilikte ise asimetrik yetki paylaşımı yaygındır.

Bu çalışma, bölgecilik uygulamaları ile özerklik modelleri ve federalizm türlerinin bağdaşır ve bağdaşmaz pek çok yönünü Avrupa devletlerindeki örnekler eşliğinde sunmuştur. Benzeri araştırma konusuna odaklanacak gelecekteki çalışmalar, diğer kıtalardaki örnekleri irdeleyebilir ve mevzubahis bağdaşıklıklar ile bağdaşmazlıkları, araştırma konusuyla ilişki içindeki değişkenleri de hesaba katarak tetkik edebilir. Bu yöndeki çalışmalar, hem mevcut tespitlerin güçlendirilmesi hem de bölgecilik uygulamalarının çeşitlendirilmesi özelinde öğretiyeye özgün katkılar sunabilir.

Kaynakça

- Agnew, John. "The 'New Regionalism' and the Politics of the Regional Question". *Routledge Handbook of Regionalism and Federalism*, ed. John Loughlin vd., 130-139, New York: Routledge, 2013.
- Anayurt, Ömer. *Anayasa Hukuku: Genel Kısım – Temel İlkeler, Kavram ve Kurumlar*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 6. Baskı, 2023.
- Anderson, Lawrence. "Exploring the Paradox of Autonomy: Federalism and Secession in North America". *Regional & Federal Studies* 14/1 (2004), 89-112.
- Anderson, Lawrence. "Federalism and Secessionism: Institutional Influences on Nationalist Politics in Québec". *Nationalism and Ethnic Politics* 13/2 (2007), 187-211.
- Arretche, Marta. "Federalism, Bicameralism, and Institutional Change: General Trends". *Brazilian Political Science Review* 4/2 (2010), 10-31.
- Baldi, Brunetta. "Exploring Autonomism: Asymmetry and New Developments in Italian Regionalism". *Revista d'Estudis Autonòmics i Federals* 32 (2020), 15-44.
- Barsh, Russell L. "Indigenous Peoples: An Emerging Object of International Law". *American Journal of International Law* 80/2 (1986), 369-385.
- Barten, Ulrike. "Article 27 ICCPR: A First Point of Reference". *The United Nations Declaration on Minorities: An Academic Account on the Occasion of its 20th Anniversary (1992-2012)*, ed. Ugo Caruso – Rainer Hofmann, 46-65. Leiden: Brill, 2015.
- Börzel, Tanja A. "From Competitive Regionalism to Cooperative Federalism: The Europeanization of the Spanish State of the Autonomies". *Publius: The Journal of Federalism* 30/2 (2000), 17-42.
- Börzel, Tanja A. "Theorizing Regionalism: Cooperation, Integration, and Governance". *The Oxford Handbook of Comparative Regionalism*, ed. Tanja A. Börzel – Thomas Risse, 41-63. Oxford: Oxford University Press, 2016.
- Börzel, Tanja A. – Risse, Thomas. "Three Cheers for Comparative Regionalism". *The Oxford Handbook of Comparative Regionalism*, ed. Tanja A. Börzel – Thomas Risse, 621-648. Oxford: Oxford University Press, 2016.
- Burgess, Michael. "The Penumbra of Federalism: A Conceptual Reappraisal of Federalism, Federation, Confederation and Federal Political Systems". *Routledge Handbook of Regionalism and Federalism*, ed. John Loughlin vd., 45-60. New York: Routledge, 2013.
- Clinton, Robert N. "The Rights of Indigenous Peoples as Collective Group Rights". *Arizona Law Review* 32/4 (1990), 739-747.
- Coakley, John. "The Strange Revival of Bicameralism". *The Journal of Legislative Studies* 20/4 (2014), 542-572.
- Çağdaş, Tülin. "Federal ve Üniter Devletlerin Yerinden Yönetim Birimlerinin Benzerlik ve Farklılıkları Açısından İncelenmesi". *İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 6/1 (2019), 161-179.
- Daftary, Farimah. "Experimenting with Territorial Administrative Autonomy in Corsica: Exception or Pilot Region?". *International Journal on Minority and Group Rights* 15/2-3 (2008), 273-312.
- de Lombaerde, Philippe vd. "The Problem of Comparison in Comparative Regionalism". *Review of International Studies* 36/3 (2010), 731-753.
- Elazar, Daniel J. *Exploring Federalism*. Tuscaloosa: University of Alabama Press, 1987.

- Elazar, Daniel J. *Federalism and the Way to Peace*. Kingston: Institute of Intergovernmental Relations, 1994.
- Eren, Abdurrahman. *Anayasa Hukuku Dersleri: Genel Esaslar – Türk Anayasa Hukuku*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 6. Baskı, 2024.
- Erk, Jan – Anderson, Lawrence. “The Paradox of Federalism: Does Self-rule Accommodate or Exacerbate Ethnic Divisions?”. *Regional & Federal Studies* 19/2 (2009), 191-202.
- Fazi, André. “The Multilevel Politics of Accommodation and the Non-constitutional Moment: Lessons from Corsica”. *Constitutionalism and the Politics of Accommodation in Multinational Democracies*, ed. Jaime Llunch, 132-155. London: Palgrave Macmillan, 2014.
- Frankenberg, Günter. *Comparative Constitutional Studies: Between Magic and Deceit*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2018.
- Gorzalak, Grzegorz – Tucholska, Anna. “The Regions of Poland”. *Europe, Regions and European Regionalism*, ed. Roger Scully – Richard Wyn Jones, 203-220. New York: Palgrave Macmillan, 2010.
- Gözler, Kemal. *Anayasa Hukukunun Genel Esasları: Ders Kitabı*. Bursa: Ekin Yayınevi, 14. Baskı, 2022.
- Hannum, Hurst. “New Developments in Indigenous Rights”. *Virginia Journal of International Law* 28/4 (1991), 649-678.
- Hayward, Jack. “From Functional Regionalism to Functional Representation in France: The Battle of Brittany”. *Political Studies* 17/1 (1969), 48-75.
- Heintze, Hans-Joachim. “On the Legal Understanding of Autonomy”. *Autonomy: Applications and Implications*, ed. Markku Suksi, 7-32. The Hague: Kluwer Law International, 1998.
- Hepburn, Eve – Detterbeck, Klaus. “Federalism, Regionalism and the Dynamics of Party Politics”. *Routledge Handbook of Regionalism and Federalism*, ed. John Loughlin vd., 76-92. New York: Routledge, 2013.
- Hirschl, Ran. “Comparative Methodologies”. *The Cambridge Companion to Comparative Constitutional Law*, ed. Roger Masterman – Robert Schütze, 11-39. Cambridge: Cambridge University Press, 2019.
- Horváth, Gyula. “Regionalism in a Unitary State: The Case of Hungary”. *Europe, Regions and European Regionalism*, ed. Roger Scully – Richard Wyn Jones, 184-202. New York: Palgrave Macmillan, 2010.
- Hörnström, Lisa. “Strong Regions within the Unitary State: The Nordic Experience of Regionalization”. *Regional & Federal Studies* 23/4 (2013), 427-443.
- Hueglin, Thomas O. – Fenna, Alan. *Comparative Federalism: A Systematic Inquiry*. Peterborough: Broadview Press, 2006.
- Hulst, Rudie. “Regional Governance in Unitary States: Lessons from the Netherlands in Comparative Perspective”. *Local Government Studies* 31/1 (2005), 99-120.
- Jackson, Vicki. “Comparative Constitutional Law: Methodologies”. *The Oxford Handbook of Comparative Constitutional Law*, ed. Michel Rosenfeld – Andrés Sajó, 54-74. Oxford: Oxford University Press, 2012.
- Josefsen, Eva – Saglie, Jo. “The Sámi Parliament in Norway: A ‘Breaking in’ Perspective”. *The Polar Journal* 14/1 (2024), 109-128.

- Kaboğlu, İbrahim Ö. *Anayasa Hukuku Dersleri: Genel Esaslar*. İstanbul: Legal Yayıncılık, 18. Baskı, 2024.
- Kofman, Eleonore. "Functional Regionalism and Alternative Regional Development Programmes in Corsica". *Regional Studies* 15/3 (1981), 173-181.
- Kuokkanen, Rauna. "The Problem of Culturalizing Indigenous Self-determination: Sámi Cultural Autonomy in Finland". *The Polar Journal* 14/1 (2024), 148-166.
- Kymlicka, W. "Federalism and Secession: At Home and Abroad". *Canadian Journal of Law & Jurisprudence* 13/2 (2000), 207-224.
- Lluch, Jaime. "Autonomism and Federalism". *Publius: The Journal of Federalism* 42/1 (2012), 134-161.
- Malloy, Tove. "Functional Non-territorial Autonomy in Denmark and Germany". *Managing Diversity through Non-territorial Autonomy: Assessing Advantages, Deficiencies, and Risks*, ed. Tove Malloy vd., 183-204. Oxford: Oxford University Press, 2015.
- McGarry, John. "Asymmetry in Federations, Federacies and Unitary States". *Ethnopolitics* 6/1 (2007), 105-116.
- Metin, Yüksel – Erece, Burak. "Bölgeli Devlet ve Federal Devlet Mukayesesi: İspanya ve Federal Almanya Örneği". *Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi* 7 (2016), 687-720.
- Mörkenstam, Ulf. "Indigenous Peoples and the Right to Self-determination: The Case of the Swedish Sami People". *The Canadian Journal of Native Studies* 25/2 (2005), 433-461.
- Nilsson, Ragnhild. "The Consequences of Swedish National Law on Sámi Self-constitution: The Shift from a Relational Understanding of Who is Sámi toward a Rights-based Understanding". *Ethnopolitics* 19/3 (2020), 292-310.
- Odyakmaz, Zehra – Kaymak, Ümit. *Anayasa Hukuku*, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 25. Baskı, 2021.
- Parent, Christophe. "Federalism(s) and Secession: From Constitutional Theory to Practice". *Federalism and Secession*, ed. Jorge Cagiao y Conde – Alain-G. Gagnon, 21-62. Berlin: Peter Lang, 2021.
- Pereira, Brais Álvarez vd. "Waving Goodbye? The Determinants of Autonomism and Secessionism in Western Europe". *Regional Studies* 52/2 (2018), 197-211.
- Petersen, Niels – Chatziathanasiou, Konstantin. "Empirical Research in Comparative Constitutional Law: The Cool Kid on the Block or All Smoke and Mirrors?". *International Journal of Constitutional Law* 19/5 (2021), 1810-1834.
- Popelier, Patricia – Sahadžić, Maja. "Conclusion: A Country Studies-based Deliberation on Constitutional Asymmetry in Multi-tiered Multinational Systems". *Constitutional Asymmetry in Multinational Federalism: Managing Multinationalism in Multi-tiered Systems*, ed. Patricia Popelier – Maja Sahadžić, 489-502. London: Palgrave Macmillan, 2019.
- Requejo, Ferran. "Decentralisation and Federal and Regional Asymmetries in Comparative Politics". *Federalism beyond Federations: Asymmetry and Processes of Resymmetrisation in Europe*, ed. Ferran Requejo – Klaus-Jürgen Nagel, 1-12. Farnham: Ashgate, 2011.
- Requejo, Ferran. "Plurinational Democracies, Federalism and Secession: A Political Theory Approach". *Revista Catalana de Dret Públic* 54 (2017), 62-80.
- Rezvani, David A. "Shaping the Federacy Research Agenda". *Ethnopolitics* 6/1 (2007), 129-131.
- Rezvani, David A. "The Basis of Puerto Rico's Constitutional Status: Colony, Compact, or 'Federacy?'". *Political Science Quarterly* 122/1 (2007), 115-140.

- Richards, Claudina. "Devolution in France: The Corsical Problem". *European Public Law* 10/3 (2004), 481-502.
- Risse, Thomas. "The Diffusion of Regionalism". *The Oxford Handbook of Comparative Regionalism*, ed. Tanja A. Börzel – Thomas Risse, 87-108. Oxford: Oxford University Press, 2016.
- Sahadžić, Maja. "Asymmetric vs. Symmetric Federalism: Equity vs. Equality". *Teaching Federalism: Multidimensional Approaches*, ed. John Kincaid – Wesley J. Leckrone, 165-175. Cheltenham: Edward Elgar, 2023.
- Sahadžić, Maja – Popelier, Patricia. "Constitutional Asymmetry through an Empirical Lens: A Federal Device for Diverse Systems". *Comparative Federalism A Pluralist Exploration*, ed. Félix Mathieu vd., 45-65. Cham: Springer, 2024.
- Savaşan, Zerrin. "Land Rights under Cultural Autonomy: The Case of Sami People". *International Journal on Minority and Group Rights* 31/1 (2023), 51-89.
- Sobacı, Zahid M. "Türk İdari Teşkilatında 'Adalar': Bağımsız İdari Otoriteler". *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 55/2 (2006), 157-180.
- Sorens, Jason P. "Secession Risk and Fiscal Federalism". *Publius: The Journal of Federalism* 46/1 (2016), 25-50.
- Söderbaum, Fredrick. "Old, New, and Comparative Regionalism: The History and Scholarly Development of the Field". *The Oxford Handbook of Comparative Regionalism*, ed. Tanja A. Börzel – Thomas Risse, 16-38. Oxford: Oxford University Press, 2016.
- Spitzer, Aaron J. – Selle, Per. "Is Nonterritorial Autonomy Wrong for Indigenous Rights? Examining the 'Territorialisation' of Sami Power in Norway". *International Journal on Minority and Group Rights* 28/3 (2021), 544-567.
- Stamatopoulou, Elsa. "Indigenous Peoples and the United Nations: Human Rights as a Developing Dynamics". *Human Rights Quarterly* 16/1 (1994), 58-81.
- Stepan, Alfred. "A Revised Theory of Federacy and A Case Study of Civil War Termination in Aceh Indonesia". *Power Sharing in Deeply Divided Places*, ed. Joanne McEvoy – Brendan O'Leary, 231-252. Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 2013.
- Stepan, Alfred vd. *Crafting State-Nations: India and Other Multinational Democracies: India and Other Multinational Democracies*. Baltimore: Johns Hopkins University Press, 2011.
- Suksi, Markku. "Functional Autonomy: The Case of Finland with Some Notes on the Basis of International Human Rights Law and Comparisons with Other Cases". *International Journal on Minority and Group Rights* 15/2-3 (2008), 195-225.
- Suksi, Markku. "Personal Autonomy as Institutional Form – Focus on Europe Against the Background of Article 27 of the ICCPR". *International Journal on Minority and Group Rights* 15/2-3 (2008), 157-178.
- Suksi, Markku. *Sub-state Governance through Territorial Autonomy: A Comparative Study in Constitutional Law of Powers, Procedures and Institutions*. New York: Springer, 2011.
- Tan, Turgut. "Bağımsız İdari Otoriteler veya Düzenleyici Kurullar". *Amme İdaresi Dergisi* 35/2 (2002), 11-37.
- Tkacik, Michael. "Characteristics of Forms of Autonomy". *International Journal on Minority and Group Rights* 15/2-3 (2008), 369-401.

- Torres, Raidza. "Rights of Indigenous Populations: The Emerging International Norm". *Yale Journal of International Law* 16/1 (1991), 127-175.
- Uygun, Oktay. *Federal Devlet: Temel İlkeleri, Başlıca Kurumları ve Türkiye'de Uygulanabilirliği*. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 3. Baskı, 2007.
- Watts, Ronald L. "Federalism, Federal Political Systems, and Federations". *Annual Review of Political Science* 1/1 (1998), 117-37.
- Watts, Ronald L. *Comparing Federal Systems*. Kingston: McGill-Queen's University Press, 2. Edition, 1999.
- Watts, Ronald L. "Typologies of Federalism". *Routledge Handbook of Regionalism and Federalism*, ed. John Loughlin, 19-33. New York: Routledge, 2013.
- Wiberg, Matti. "Political Autonomy: Ambiguities and Clarifications". *Autonomy: Applications and Implications*, ed. Markku Suksi, 43-57. The Hague: Kluwer Law International, 1998.
- Wiessner, Siegfried. "Rights and Status of Indigenous Peoples: A Global Comparative and International Legal Analysis". *Harvard Human Rights Journal* 12/1 (1999), 57-128.
- Wolf, Sonja. *Functional Minority Autonomy in Germany*. Bolzano: Eurac Publication Office, 2010.
- Wolff, Stefan. "Complex Power-sharing and the Centrality of Territorial Self-governance in Contemporary Conflict Settlements". *Ethnopolitics* 8/1 (2009), 27-45.
- Yaşar, Hasan N. – Cabioğlu Güler, Sena. "Düzenleyici ve Denetleyici Kurumların Yetkileri Kapsamında Kamu Gücü İlişkisi". *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 20/4 (2016), 63-80.

Makale Bilgi Formu

Çıkar Çatışması Bildirimi: Yazar tarafından potansiyel çıkar çatışması bildirilmemiştir.

Yapay Zekâ Bildirimi: Bu makale yazılırken hiçbir yapay zekâ aracı kullanılmamıştır.

İntihal Beyanı: Bu makale iThenticate tarafından taranmıştır.